UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

DLOUHODOBÝ PROJEKT V PRIMÁRNÍ ŠKOLE

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Anna Tomková Ph. D.

Autor diplomové práce: Anna Novotná

Studijní obor: učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: březen 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 21. května 2007

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli v mém úsilí napsat tuto diplomovou práci.

Jmenovitě vedoucí mé diplomové práce, Anně Tomkové, za cenné rady a připomínky a dětem, bez nichž by se projekt neuskutečnil.

Nakonec chci poděkovat svým nejbližším, kteří, mi poskytli zázemí a měli ve mě důvěru.

ANOTACE

Diplomová práce Dlouhodobý projekt v primární škole mapuje využití projektového vyučování na primární škole. Zabývá se dlouhodobým projektem realizovaným na prvním stupni ZŠ pomocí různých vyučovacích metod a přístupů. Teoretická část seznamuje s poznatky z oblasti organizace práce v projektech na primárních školách, dále vysvětluje základní terminologii dané problematiky. Část praktická obsahuje rozpracovaný celoroční projekt Zdraví realizovaný ve čtvrté třídě základní školy a jeho následnou reflexi.

ANNOTATION

Dissertation Long-term project in a primary school surveys the use of a long-term project teaching in a primary school and depicts a long-term project called Health by means of using a wide range of teaching techniques and methods. Theoretical part of dissertation includes observations about areas of organisation of work and basic terminology of project teaching in a primary school. Practical part describes the realisation of the year-round project Health immensed in a fourth class and its subsequent reflection.

Klíčová slova

Primární škola
Strategie vyučovacích metod
Dítě mladšího školního věku
Dlouhodobý projekt
Projekt Zdraví

Key words:

Primary school
Strategy of teaching methods
Young learner
Long-term project
Project Health

OBSAH

OBSAH 5

ÚVOD 7

I.TEORETICKÁ ČÁST 9

1. PRIMÁRNÍ ŠKOLA 9

1.1 Vymezení pojmu primární škola 9
1.2 Cíle primární školy 9
1.3 Pojetí primární školy 11
1.4 Rámcový vzdělávací program 11
1.5 Strategie a vyučovací metody 12
1.5.1 Program RWCT v primární škole 15
1.5.2 Program Tvořivá škola 16
1.6 Charakteristika dítěte mladšího školního věku 17

2. PROJEKT 20

2.1 Terminologie oblasti projektového vyučování 20
2.2 Historie projektové metody 21
2.3 Typy projektů 23
2.4 Pozitiva a negativa projektového vyučování 24
2.5 Příprava a tvorba projektu 26
2.6 Fáze projektové výuky 29
2.7 Dlouhodobý projekt na primární škole 30

II. PRAKTICKÁ ČÁST 31

3. VÝZKUM 32

3.1 Charakteristika výzkumu 32
3.1.1 Metody výzkumu 32
3.1.2 Závěry sondy 33

4. PROJEKT ZDRAVÍ 35

4.1 Cíl projektu 35
4.2 Charakteristika projektu 35

4.2.1 Organizace školy 37
4.2.2 Vnitřní uspořádání třídy 38
4.2.3 Organizace práce 38
4.3 Návrh realizace projektu 39
4.4 Realizace a reflexe projektu 45
4.5 Závěrečné hodnocení projektu 63

III. ZÁVĚR 65

IV. LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE 66

V. PŘÍLOHY 69

ÚVOD

Cílem této diplomové práce je zrealizovat navržený projekt Zdraví ve čtvrté třídě základní školy.

Dosáhnu cíle pomocí těchto úkolů:

1. Prostudovat dostupnou literaturu k projektu
2. Pokusit se najít smysl projektu v ZŠ
3. Prostřednictvím známých a již využívaných projektů vytvořit vlastní projekt.
4. Zrealizovat konkrétní projekt na ZŠ
5. Zformulovat a popsat překážky a problémy, se kterými jsem se setkala při realizaci daného projektu

Podnět k diplomové práci jsem získala při souvislé praxi ve čtvrtém ročníku na základní škole Chlupova. Měla jsem možnost podílet se na tvorbě projektu „*Den s Andersenem*" a také jsem realizovala jednu jeho část.

Kromě nových námětů a cenných zážitků při práci s dětmi jsem získala i zkušenost s tvorbou a realizací projektu.

Projektová metoda umožňuje propojit a kombinovat různé metody a prvky vyučování. Nabízí nové pohledy a možnosti jak pro žáka tak pro učitele.

Projektová metoda mě oslovila právě svou možností využít různé formy a metody výuky a množstvím námětů, které mohou přinést děti nebo učitel. Prolínání předmětů umožňuje podle mého názoru nahlížet na problém v širších souvislostech.

Děti se učí řešit problém na základě svých zkušeností a díky novým poznatkům, které získaly samostatně nebo při spolupráci se spolužáky.

Myslím si, že by projektová metoda a projekt neměly v současném pojetí školy chybět. Osobně bych projektovou metodu zařadila mezi základní stavební prvky moderního vyučování nejen na prvním stupni.

Námět na projekt jsem zvolila z pocitu, že děti v dnešní době jsou zavaleny všemožnými výrobky, reklamami a informacemi, které nepodporují zdravý vývoj dítěte nebo svými výroky klamou či vzbuzují falešné představy. Chtěla jsem, aby děti pochopily zdraví jako hodnotu a cítily potřebu o něj pečovat.

Projekt Zdraví jsem uskutečnila ve čtvrtém ročníku na základní škole, kde působím již druhým rokem a jsem třídní učitelkou 4.B.

Prostředí školy znám velmi dobře a jsem v kontaktu s učiteli druhého stupně (převážně s pí. uč. matematiky, dějepisu a tělesné výchovy), učitelem angličtiny (je zároveň školitelem RVP) a také s vychovatelkami v družině, se kterými jsem připravovala zápis do prvních tříd („Putování za pokladem“).

Třídu 4.B učím od třetího ročníku, a tak jsem seznámena s jednotlivými dětmi, jejich individuálními zvláštnostmi.

Samotné realizaci projektu napomáhá i fakt, že děti znají můj způsob práce.

Tento projekt jsem jednak uskutečnila z vnitřní potřeby vyzkoušet si celý jeho proces (příprava, realizace, reakce na nové podněty, hodnocení a reflexe) a jednak sledovat, jak tuto metodu/formu práce přijímají děti.

Informace o projektech jsem hledala v odborných publikacích, na internetových stránkách a také mezi učiteli základních škol. Téma zdraví je velice široké a obsáhlé a proto nebylo obtížné získat potřebné údaje a materiály.

Po načerpání teoretických znalostí o projektu, jeho možných podobách a o tématu zdraví nebránilo nic v jeho samotném uskutečnění.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. PRIMÁRNÍ ŠKOLA

1.1 Vymezení pojmu primární škola

Pojem primární škola vyjadřuje vztah k předcházejícím i následujícím školským stupňům. Jedná se o takzvaný 1. stupeň základní školy, pro jehož vymezení byly a jsou užívány termíny škola obecná, národní, elementární či počáteční. Primární škola je termínem nejvíce vyhovujícím jednak z pozice postavení daného stupně ve školském systému a taktéž nejlépe odpovídá mezinárodní terminologii.

Termíny obecná a základní škola navíc označují dosud platné názvy vzdělávacích programů pro daný stupeň škol. Elementární příliš vzbuzuje představu pouze počátečních ročníků. Dalším stupněm je navíc škola nazvaná sekundární (současný 2. stupeň základní školy), je proto naprosto logické pro předchozí stupeň užívat termínu škola primární.[24]

1.2 Cíle primární školy

Stěžejním cílem primární školy je poskytnout základ všeobecného vzdělání z oblastí blízkých životu a použít nabyté vědomosti v praktickém životě. Jedním z hlavních úkolů primárního vzdělání je záměrně a systematicky rozvíjet jazykový potenciál. Jeho úroveň ovlivňuje poznávací schopnosti a má veliký vliv na vývoj čtenářské dovednosti. Tento potenciál je důležitý nejen z hlediska čtenářství, získávání nových informací (o své kultuře apod.), ale i pro své psychologické opodstatnění. V zásadě je možné shrnout cíle primární školy do několika okruhů. Prvním je osvojení si gramotnosti a získání uceleného náhledu na svět, následuje rozvoj osobnosti dítěte a jeho utváření postojů ke společnosti, k prostředí i ke vzdělání. Pomocí výběru učiva a vyučovacích prostředků se snažit o probuzení žákova zájmu o poznání.

V Rámcovém vzdělávacím programu jsou vymezeny tyto cíle:

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých*
- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci*

(Rámcový vzdělávací program. Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2005 http://www.rvp.cz/soubor/rvpzv.pdf)

1.3 Pojetí primární školy

Primární škola navazuje na předškolní vzdělávání a je zároveň prvním ze dvou organizačně a didakticky navazujících stupňů vzdělání základního. Povinně ji absolvuje celá populace žáků.

Vzdělávání v primární škole je prvním povinným, pravidelným a systematickým vzděláváním v životě dítěte. Jeho základem je poznávání, rozvoj individuálních potřeb žáka a v neposlední řadě motivuje žáky k dalšímu učení, k učební aktivitě a k nalézání vhodných cest při řešení problémů.

Klíčovým v těchto aktivitách je podnětné a tvůrčí školní prostředí, které bezpodmínečně musí stimulovat a aktivizovat všechny žáky s ohledem na jejich individuální potřeby.[34]

1.4 Rámcový vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání chápe učivo jako prostředek k vytvoření předpokladů ke komplexnímu využití všech získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí.

Klíčovými kompetencemi se rozumí souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro rozvoj osobnosti každého žáka a jeho uplatnění se ve společnosti.

Cílem a smyslem vzdělání na základní škole je vytvořit základ pro celoživotní učení žáka. Dosažená úroveň klíčových kompetencí tedy není v žádném případě konečná.

Důležitým faktem je i skutečnost, že klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, lze je získat pouze jako výsledek celkového procesu vzdělávání. *Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.*

(Rámcový vzdělávací program. Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2005 http://www.rvp.cz/soubor/rvpzv.pdf)

Pro základní vzdělání a tudíž i pro primární školu jsou klíčovými kompetencemi tyto: Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a pracovní.

Rámcový vzdělávací program pomocí klíčových kompetencí a výstupů vymezuje závazný výsledek vzdělávání a učivo definuje jako prostředek, díky kterému se dítě rozvíjí. Tento dokument je pouze koncepcí, na jejímž základě si každá škola a každý učitel najde vlastní možnosti a prostředky, jak stanovených výstupů dosáhnout. Důraz je kladen na žáka a rozvoj jeho osobnosti, předávání hotových poznatků a jejich pasivní přijímání je střídáno aktivní účastí žáka při řešení problémů. Učitel se stává partnerem a poradcem.

1.5 Strategie a vyučovací metody

Vyučovací metoda je záměrná činnost učitele a žáků, která vede k učebním činnostem žáků, k jejich osobnostnímu a sociálnímu rozvoji a k dosažení stanoveného výchovně vzdělávacího cíle. (Kolektiv autorů, K současným problémům vnitřní transformace primární školy. Praha: PedF UK 1998,.ISBN 80-86039-47-1)

Pojmem strategie vyučování rozumíme volbu určitého způsobu výuky, postup pro úspěšné učení vedoucí ke konečnému cíli. K tomu máme jako učitelé možnost zvolit si vlastní organizační formu práce, to je zda výuka bude probíhat formou individuální, skupinovou či hromadnou, a dále pak metodu. Využitím některých metod a forem vyučování vznikají některé složitější způsoby práce např. projektová metoda. Některé vyučovací metody a formy charakterizují celé výchovně vzdělávací koncepce např. otevřené učení, kooperativní výuka. Vyučovací metody fungují pouze za přítomnosti všech složek vyučování: cíl, učivo, organizace, žák, učitel a podmínky výuky. Podle uplatnění myšlenkových operací se vyučovací metody rozdělují na analýzu, syntézu, indukci a dedukci. Kriteriem pro dělení na metody slovní, názorně demonstrační a praktické je pramen poznání a typ konečných poznatků.Fáze vyučovacího procesu rozděluje metody na motivační, expoziční, fixační, diagnostické a klasifikační. Podle

způsobu interakce mezi učitelem a žákem dělíme metody na monologické, dialogické a na metody samostatné práce.[21]

Nabídku a výběr vyučovacích metod ovlivňuje společnost a školská soustava.

V současnosti u nás převládá tradiční škola s tradičními metodami. Začínají se ovšem postupně prosazovat i školy alternativní a inovativní (Waldorfská škola, Jénský plán, škola Hrou) se svými typickými vyučovacími strategiemi jako jsou globální výchova, otevřené vyučování, integrovaná tématická výuka. Středem zájmu se stává aktivita žáka a s ní spojené aktivní, aktivizující metody a aktivní, angažované učení žáků. Děti již nesedí po celé vyučování v lavicích a pasivně nepřijímají výklad učitele, pohybují se po místnosti, aktivně řeší problémy a aplikují získané vědomosti v praxi, čímž si rozvíjí rozumové dovednosti.

Výběr metod společně s hodnocením velmi ovlivňuje celkovou atmosféru práce, může zamezit strachu dětí z neúspěchu a celkově se podílet na vytvoření pozitivního a uvolněného klimatu. Kritériem využití konkrétní metody je její adekvátnost vzhledem k věkovým a individuálním možnostem žáků, k prioritním cílům primární školy a podmínkám výuky.

V rámci konstruktivistického pojetí výuky jsou prioritními metodami metody problémové. Mezi ně zařazujeme problémovou a projektovou metodu, dialog, diskusi, hru (dramatickou i tvořivou) a experimentování. Neznamená to ovšem, že z primární školy mizí výklad, učitelův monolog a vypravování. Tyto metody přijímání hotových poznatků jsou nadále nedílnou součástí vyučování.

Vzhledem k tématu své diplomové práce považuji za důležité stručně zmínit nejvýznamnější problémové metody, které jsem využila při realizaci projektu Zdraví. Společně s těmito metodami bych ráda zmínila některé z dalších metod a programů vhodných při projektovém vyučování.

V současné době se pozornost při hledání cest ke vzdělávání žáků obrací i k hledání nových metod vyučování, které mají rozvíjet kognitivní složku vzdělání a které se zaměřují na potřeby a zkušenost žáků. Jako prioritní je brána aktivita dítěte ve vzdělávacím procesu, vlastní prožitek a s ním spojena i odpovědnost žáka za výsledek. Cíle je dosahováno zábavnou a hlavně zajímavou formou. Pro vzdělávání v primární škole tomuto faktu odpovídá stěžejní a základní metoda – hra.

Hra je typickou činností pro dítě předškolního věku. Neznamená to však, že vstupem do základní školy mizí hra z lidského života. Hra je velice plodnou vyučovací metodou právě proto, že dítě v jakémkoliv věku hru jako takovou velmi hluboce prožívá, je při ní aktivní a je nuceno uplatňovat vše, co dosud zná. Musí využívat rozumové schopnosti, ale také cit, vlastní zkušenosti, svou fantazii, všechny smysly. Pomocí hry se žák učí poznávat své možnosti i reakce okolí.
Pro projektové vyučování je hra nezastupitelnou metodou, protože se při ní rozvíjí a zkvalitňují vazby mezi členy třídy, učitel má možnost při hře sledovat vývoj každého dítěte i vývoj vztahů ve třídě.

Je důležité poznamenat, že hrou ve škole se nemyslí hra ve své prvotní podobě. Mám zde na mysli určitou strukturovanou, didaktickou hru s jasným vzdělávacím či výchovným cílem. Hru, jejímž prostřednictvím se děti něčemu učí.

Specifickým druhem hry využitelným v projektovém vyučování je dramatická hra. Dramatická hra je řízenou činností, která však poskytuje prostor pro spontánní prožívání, tvůrčí aktivitu a vůbec pro radost ze hry. Přívlastkem dramatická se však specifikuje. Určuje dramatický charakter hry. Pro mou práci jsem dramatickou hru chápala jako metodu pomocí níž jsem sledovala cíle nespadající do dramatické výchovy. Využila jsem hlavně možnost dětí přidat si vlastní nápady a připomínky k probíraným faktům a jejich současné osvojení v praxi. Nezastupitelným zdrojem poznání celkového zaujetí dětí projektem bylo pozorování jejich vlastního prožívání, což je jedním ze základních znaků hry.

Další metodou užitou při projektovém vyučování, která vychází z dramatické výchovy, je strukturované drama. Strukturované drama v sobě spojuje dramatickou výchovu, pedagogické, psychologické a sociologické poznatky s divadelními kořeny. Samotná struktura dramatu, kterou si připravuje vyučující, je klíčovým momentem pro účinnost a efektivnost výuky pomocí této metody. Učitel musí připravit takovou strukturu, aby pomocí realizace dospěl k cíli, k výuce pomocí zážitku. Je nezbytně nutné, aby učitel měl celou práci pod kontrolou, musí předem vědět, kam celá struktura směřuje, vymezit hranice, za které se účastníci dramatu nesmí dostat. Strukturované drama není psychodramatem. Největším přínosem zařazení strukturovaného dramatu do vyučování je fakt, že si žáci prožijí respekt k druhému člověku, spolupráci a toleranci

v sociálních skupinách a hlavně, mají zde možnost dialogu z pozice mluvčího i adresáta.[14]

1.5.1 Program RWCT v primární škole

Program RWCT v primární škole vytváří podmínky pro celoživotní učení, staví na základě bezpečného a inspirativního prostředí pro učení. Soustředí se na kognitivní rozvoj žáků, dovednosti učit se, řešit problémy, komunikovat a hlavně kriticky myslet. Vše ale v souladu s věkovými a individuálními možnostmi dětí.

Zásadním kladem a přínosem tohoto programu zůstává vytvoření modelu třífázového učení na ose evokace – uvědomění si významu – reflexe. Tím je v největší míře podpořena aktivita žáka, jehož poznávání se během procesu vyvíjí. Nezastupitelný význam spatřuji též v reflektivní a sebereflektivní činnosti. Pro učitele primárních škol program otevírá možnosti práce s výchozí zkušeností žáků, předkládají dětem mnohem více informačních zdrojů a možností, jak s informacemi nakládat. Jediným textem ve výuce již není učebnice, ale celá řada nových textů vytvořených učitelem, ale i žáky.

V programu RWCT je jazyk ukázán jako vyjadřovací a komunikační prostředek a nástroj tvorby. Proto patří čtení a psaní mezi nejvýznamnější činnosti programu, a to v podstatě ve všech vyučovaných předmětech. Obecně platí, že čím je dítě mladší, tím je nutnější častěji střídat jednotlivé činnosti i přístupy a metody výuky. Obzvláště v primární škole je nezbytná pestrost, různost způsobů práce, které podporují emocionální i kognitivní vývoj dítěte. Doporučuje se kombinovat program RWCT s dalšími metodami a programy, které nejsou příliš zaměřeny na čtení a psaní. vhodné je propojení s metodami dramatické výchovy (v mém projektu Zdraví užívám dramatickou hru a strukturované drama). Spojením pak mohou vznikat projektové práce, kde dítě sbírá dílčí informace, prozkoumává problematiku a ze získaných poznatků společně vytváří prezentovaný výsledek.

Postavení učitele se v programu RWCT mění na partnerský postoj k žákům. Je dětem partnerem, který má podporovat výměny názorů, má umět naslouchat a poskytnout pomoc. Model učení je založen na vzájemné interakci mezi dětmi i mezi

dětmi a učitelem. Na půdě primární školy se nejvíce osvědčuje činnost párová, pokud jsou děti vedeny ke spolupráci a kooperaci, je možná výuka skupinová.

Je velice důležité, aby učitel dokázal diferencovat úkoly a činnosti tak, aby rychlejší děti dostaly dostatečný prostor k hlubšímu studiu a zároveň měly možnost pomáhat slabším spolužákům. Už od předškolního věku je zřejmé, že děti se mohou a také i učí od dětí velice dobře, je tedy nesporně kladem právě tato diferenciace, která zde nemůže být chápána ani jako elitářství jako soutěž. Pro pedagoga však nastává mnohem složitější práce při hodnocení a promýšlení určité rekapitulace činností dětí. Zásadní rozdíly mezi tradiční výukou a RWCT jsou tedy i v konečném hodnocení dětí. Důležitým faktorem k hodnocení je i samotný proces vedoucí k cíli. Hodnocena je skupina i jednotlivec. Dílčím hodnocením je i vlastní hodnocení žáků. Děti sbírají své práce, prezentují je. Žádná jejich činnost není zbytečná. Podstatou poznávání a učení se je hledání pozitiv, vysoce je ceněna originalita, každý nápad je přijímán, vlastní názor tolerován. Jako každá problémová metoda a netradiční přístupy k výuce je i program RWCT náročný na čas. Vede však děti k formulování a řešení problémových otázek s důrazem na hloubku a souvislosti. Při práci na nižších stupních je ale nutné předat určité poznatky s jistotou, bez zbytečných spekulací a problémů.[38]

1.5.2 Program Tvořivá škola

České činnostní učení patří díky světově uznávanému pedagogickému odkazu Jana Amose Komenského a úsilí českých prvorepublikových reformních pedagogů k základním kamenům naší domácí pedagogické tradice.

Cílem činnostního učení je zapojení všech žáků do výuky, zvládnutí základního učiva všemi žáky, motivace k celoživotnímu učení a postupný rozvoj klíčových kompetencí žáků k hranici osobního maxima každého jedince. Tohoto cíle je dosahováno pomocí desatera činnostního učení:

1. Samostatné myšlení a osvojování poznatků
2. Pozitivní motivace
3. Postup od jednoduchého ke složitějšímu, návaznost na předchozí poznatky
4. Přiblížení výuky životu a zapojení všech smyslů

5. Využití mezipředmětových vztahů
6. Vzájemná komunikace a dialog
7. Zpětná vazba, samokontrola a práce s chybou
8. Diferenciace učební látky ve vztahu k individualitě
9. Využití pochvaly a pozitivního hodnocení
10. Dítě je plnohodnotná lidská bytost

Principem činnostního vyučování je probouzení zájmu a tím i nabývání nových poznatků názorně, vlastní činností a prožíváním. Toto učení je založeno na metodě vlastního objevování, při získávání nových poznatků žák postupuje od prožitku k teorii a faktům. Každý žák je veden k samokontrole, samohodnocení a odpovědnosti za svou práci. Činnostní učení tak otevírá žákům cestu k chápání souvislostí, tím motivuje děti k dalšímu učení, rozvíjí jejich zvídavost a tvořivost.
Kromě získávání poznatků tento program vštěpuje dětem morální hodnoty, ekologické cítění a vede je ke zdravému způsobu života. Učí je toleranci, přátelství a lásce.

1.6 Charakteristika dětí mladšího školního věku

Dítě dává škole takový význam, jaký ji přisuzují jeho rodiče

V období mladšího školního věku se poprvé začíná dítě oddělovat od ostatních. Jedná se o počátky sebepoznávání, které později přechází ve zdůraznění vlastních schopností, pozitiv, ale i negativ. Se sebepoznáním úzce souvisí sebekontrola dítěte. Koncem tohoto období by dítě mělo být schopné se ovládat, je sociálně zdatnější.

S nástupem na základní školu překonává dítě velmi důležitý mezník o oblasti sebeúcty. Žák má možnost srovnání s vrstevníky ve všech oblastech svých zájmů, ve škole, v kroužcích. Sebeúcta dítěte je velmi závislá na výchově rodičů, na kontaktu a vztahy s vrstevníky, na tom, zda dítě zakouší úspěch či neúspěch. Samotný nástup do školy představuje pro dítě i celou rodinu velkou životní změnu. Úspěšnost zvládnutí počátku školní docházky je závislá na předchozí představě o škole, kterou si buduje na základě informací převážně od rodičů.

Období školního věku je velice důležité pro výkonovou motivaci. Diferencují se skupiny dětí s výkonovou motivací orientovanou na zvládnutí, které chápou úspěch jako vlastní schopnost. Mají tedy vysoké očekávání úspěchu a jejich cílem je naučit se vše potřebné k jeho dosažení. Druhou skupinou jsou děti s výkonovou motivací s naučenou bezmocností. Vyznačují se nízkým očekáváním úspěchu a jejich cílem je výkon sám.

Normálně se vyvíjející dítě se snaží být co nejvíce aktivní, rádo spolupracuje s druhými a chce poznávat okolní svět.

V této době je subjektivně velmi důležité, jak dítě obstojí při plnění svých povinností a v činnosti vůbec.

Nejtypičtějším rysem myšlení mladšího školáka je jeho závislost na pozorovatelné skutečnosti. Prozatím dítě nedokáže přemýšlet v jiné než konkrétní rovině, a události, se kterými se dosud nesetkalo, si neumí představit. Dokáže však posuzovat věci z více hledisek současně a zároveň tvoří vnitřní hierarchii informací řazením jednotlivin do tříd.

Výrazně stoupá kapacita krátkodobé paměti. Mladší školák si vymýšlí strategie na zapamatování, učí se zjednodušovat si celý proces učení pomocí vlastních stylů. V případě dlouhodobé paměti platí, že se zlepšuje s věkem. Souvisí s tím i dokonaleji vytvořené a hierarchizované strategie. Při vybavování si děti zhušťují informace, dodávají je či naopak vynechávají.

Žák v primární škole je schopen kolem devátého roku empatie.

Na počátku mladšího školního věku hodnotí osoby mající autoritu nekriticky, snaží se maximálně dostát jejich očekávání. Podle autorit také hodnotí své vlastní chování. Postupně se dítě stává kritičtějším, vliv autorit se zeslabuje. Tento posun lze dobře sledovat ve školní třídě: zpočátku je dítě silně fixováno na učitele, který je subjektivně mnohem významnější, než spolužáci. Tento poměr se ale časem vyrovnává a zhruba po desátém roce věku dítěte jsou před učitelem upřednostňováni spolužáci.

Dítě od zhruba 10 let má silnou potřebu začlenit se do skupiny vrstevníků. Z hlediska sociálního vývoje dítěte je ztotožnění se se skupinou důležité, protože plní funkci jakési přípravy na budoucí intimní a přátelské vztahy. Upřednostňováni jsou takoví vrstevníci, kteří se dítěti podobají, nebo se alespoň výrazně neliší. Skupiny bývají často diferencované podle pohlaví. Děti se ve skupinách učí solidaritě a sounáležitosti; jejich náklonnost k ostatním však bývá často pouze přechodná. Ve vztahu ke

spolužákům nemá dítě zvýhodnění jako doma. Svoje aktuální potřeby musí korigovat s ohledem na kolektiv. Třída je referenční skupina sloužící ke srovnávání výkonu i jiných projevů. Dítě dále orientuje své postoje k ostatním na základě zevnějšku. Názor učitele na žáka je bezvýhradně akceptován.

Při práci na projektu Zdraví jsem často využívala organizační formu skupinové práce. Tato forma výuky a práce umožňuje učiteli pozorovat a rozpoznávat vztahy a postavení jednotlivých dětí v rámci třídy.

- ***Oblíbené děti - prosociální*** *- mají většinou dobré známky, jsou kooperativní, naplňují jakýsi ideál dítěte, jsou sociálně zdatné, přiměřeně asertivní, když se chtějí začlenit do skupiny, adoptují její chování.*
- ***Oblíbené děti - populární*** *- jsou to většinou chlapci, nemusejí mít nejlepší známky, často vykazují antisociální známky chování, přesto jsou v kolektivu oblíbené.*
- ***Odmítané, agresivní děti*** *- jsou typické vysokou mírou konfliktnosti; nikdo z dětí neví, jak s nimi mají jednat, jakou zvolit interakci.*
- ***Odmítané, pasivní děti*** *- jsou anxiózní, od ostatních očekávají jen špatné. Cítí se nešťastně. Často si najdou nepopulárního kamaráda.*
- ***Kontroverzní děti*** *- vykazují jak pozitivní, tak negativní sociální chování. To závisí na situaci.. Tyto děti stojí mezi oblíbenými a neoblíbenými dětmi.*
- ***Přehlížené děti*** *- mají stejné sociální schopnosti jako ostatní, ale z nějakého důvodu jsou přehlíženy, Těmto dětem často nevadí, že nemají kamaráda.*

(Vágnerová, M. *Vývojová psychologie*
http://www.help24.cz/download/soubory/vyvojova-psychologie.pdf)

2. PROJEKT

2.1 Terminologie oblasti projektového vyučování

Termín projekt je v poslední době častěji používán nejen v souvislosti se vzděláním, ale i s ekonomikou, politikou, řízením podniků, výzkumem apod.

Pojem projekt definují různí autoři různě, je tedy skutečně obtížné jej jednoznačně vymezit, musíme proto přijmout poněkud širší význam tohoto pojmu.

Uvedu autory, jejichž definice se nejvíce přibližují k samotné podstatě projektu jako takového a kteří podle mého názoru nejpřesněji a nejsrozumitelněji konkretizovali jeho význam.

William Herd Kilpatrick projekt definuje jako jasně a určitě navržený úkol, který předloží žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitý a blízký skutečným činnostem lidí.

S. Vrána chápe projekt jako žákův podnik s určitým cílem, za který je žák zodpovědný.[13]

Z pohledu žáka, který samostatně pracuje, hledá vlastní zdroje informací, vybírá téma projektu a prezentuje závěrečný výsledek, z pohledu učitele v roli poradce a z pohledu projektu jako rozsáhlé a dlouhodobější podoby vnímá projekt J. Henry.[15]

Z pohledu českých pedagogů a psychologů je projektová metoda definována z těchto hledisek:

Projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získaných zkušenosti. (Kratochvílová, J. Teorie a praxe projektové výuky. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně 2006,. ISBN 80-210-4142-0)

Projekt je účelně organizovaný souhrn myšlenek, seskupených kolem důležitého střediska praktického vědění, směřující k určitému cíli. Projekt pořádá vědění v celky zaokrouhlené, směřující k účelu dobře uváženému.[25]

Projekt je koncentrován kolem určité ideje. Na základě zapojení celé osobnosti žáka má přinášet změny jeho osobnosti. Tato změna osobnosti žáka je umožněna poznáváním, při kterém žák získává a zpracovává nové zkušenosti. Na tvorbě obsahu a případně i formy se žák podílí a přebírá za něj odpovědnost.
(Vybíral, M. Od zkušenosti k poznání. Plzeň: Ped. Centrum Plzeň, 1996. s. 5.)

Projektová metoda úzce souvisí s projektem a v odborné literatuře bývá definována pomocí projektu jako komplexního úkolu či problému.

Podle V. Příhody je projektová metoda organizace učiva, umožňující žákovi účelně procházet uspořádanými činnostmi, ze kterých vynikne jednotící myšlenka nebo ze kterých se uskuteční plán významný a zajímavý pro žáky.[10]

Propagátoři se shodují na tom, že projekt je cílená, promyšlená a organizovaná učební činnost, která vyhovuje potřebám a zájmům dítěte, mění jeho osobnost pomocí zkušeností praktických i intelektových činností. Dále zdůrazňují zaměření na problém vycházející ze skutečného života a odpovědnost žáka za svou práci.

2.2 Historie projektové metody

Kořeny projektové výuky sahají až do Itálie a Francie 17. a 18. století, později se šíří do Evropských vysokých škol a v polovině 19. století se v USA dostávají i na nižší stupně škol.

Již J. A. Komenský ve svém díle Škola hrou zmiňuje myšlenku seskupení učiva a Decroly seskupoval učivo podle centra zájmu dětí. Jeho myšlenky našly uplatnění v Německu, Rakousku a dalších zemí.

Na přelomu 19. a 20. v USA vzniklo tzv. hnutí progresivní výchovy, které dalo základy projektovému vyučování v dnešní podobě. Kritizovalo tradiční školu - nerespektování žáka, jeho zájmů a zkušeností, omezování jeho aktivity a nedostatečný individuální přístup. Stoupenci hnutí usilují o přiblížení obsahu vyučování přirozeným činnostem dětí. Nečlení vyučování na jednotlivé předměty, odmítají dril a striktní disciplínu. Hlavní metodou práce ve škole má být projektové a problémové vyučování. Snahou R. W. Stinsona o projektovou metodu byl home project tj. mimoškolní práce navazující na práci ve škole (př. pěstování a prodej brambor).

Ideu projektové metody vytvořil zakladatel a hlavní představitel amerického vzdělávacího progresivismu John Dewey, který chápe dítě jako komplexní bytost, a usiluje o to, aby mělo dítě potřebu se učit a vědělo, proč se učí. Učivo proto musí navazovat na zkušenosti dítěte. Dewey nepropadl ve svém soustředění se na dítě krajnímu pedocentrismu, ale neodmítal ani tradiční vyučování. Prosazoval tzv. činnou školu. Jeho heslem se stalo učení konáním. V jeho laboratorní škole založené na projektovém vyučování bylo učivo seskupeno podle konkrétních úkolů ze života dětí (pěstování rostlin, stavba domu apod.).

Myšlenky J. Deweye uvedl do praxe jeho spolupracovník William Herd Kilpatrick. Zdůraznil význam zájmu dětí. Nešlo mu o zvládnutí obsahu učiva jednotlivých předmětů, ale o rozvoj osobnosti dítěte. Důraz klade na odpovědnost žáka za výsledek, plánovitost a silnou vůli uskutečnit projektovaný záměr. Mluví o jednání z celého srdce.

V letech 1917 – 1921 ověřoval experiment projektové metody E. Collings. Pracoval se žáky od 6 do 14 let a místo tradičních předmětů zavedl čtyři druhy zaměstnání: vycházka, ruční práce, zábavy a povídky. Při porovnávání výsledků experimentální školy se školou kontrolní se ukázalo, že žáci používající projektovou metodu dosáhli významně lepších výsledků. Ověřovaly se i vědomosti z jednotlivých předmětů, které nebyly v experimentální škole odděleně vyučovány.

Změna organizace celé školy i jejích metod práce našla své příznivce mezi učiteli i širokou veřejností. Přestože kritikům projektové metody nahrávalo přeceňování postojů žáků a podceňování kognitivního učení, byla tato metoda používána v mnoha amerických školách.

Po druhé světové válce se Kilpatrick ocitl až na pozici krajního pedocentrismu. V padesátých a šedesátých letech se v USA začaly prosazovat snahy o větší řád ve vyučování, více soustavnosti a systematičnosti.

Americkou pedagogikou byli ovlivněni i Václav Příhoda, Jan Uher, Stanislav Vrána a Karel Velemínský, kteří studovali v USA přímo u J. Deweye. Projektová metoda byla uplatňována v různých podobách v tzv. pokusných školách. V těchto školách ověřovali nové přístupy, organizace a metody, kde mohli být žáci diferencováni podle schopností, zájmů a potřeb.[3, 13, 15]

2.3 Typy projektů

V následující kapitole upřesním vztah mezi pojmy projekt, projektová metoda a projektové vyučování. Dále zmíním typy projektů a jejich přednosti a úskalí.

Řada pedagogů vycházela z Kilpatrickovy myšlenky. Typologie závisí vždy na tom, co autor považoval za důležité a nosné.

Vycházím tedy z odkazu Kilpatrika a jeho dělení podle účelu na projekt, který se snažil vtělit myšlenku či plán do vnější formy (např. pěstování brambor, výlet do Lhoty či divadelní hra), na projekt směřující k estetické zkušenosti (např. poslouchání symfonie, živý obraz), dále projekt, jehož úkolem je vyřešit daný problém (např. proč se tvoří často námraza na vozovce mostů), a nakonec projekt vedoucí k získání dovedností (např. klást otázky, naučení násobilky).

Projekty problémové hledají odpovědi na otázku proč. Konstruktivní projekty jsou takové, které něco vytváří a s něčím manipulují, hodnotícími rozumíme projekty zkoumající, srovnávající a oceňující určitou skutečnost. Na posledním místě uvádím projekt drilový, jehož hlavním cílem a smyslem je fixovat již nabytou zkušenost.

Další dělení typologie projektů je bráno z hlediska aktivity a iniciativy samotného dítěte. Podle tohoto hlediska rozdělujeme projekty na spontánní neboli dětské, jež vznikají ze zájmu žáků, na umělé, jež jsou připravené učitelem a na projekty, které vychází z pozice jedné, ale pozicí druhou jsou výrazněji korigované.

Na školní, domácí a kombinované dělíme projekty podle místa konání, podle velikosti na malé a velké. Podle počtu žáku pak na individuální, kolektivní, které ještě členíme na skupinové, třídní, ročníkové, víceročníkové, celoškolní, a jejich kombinace.

Některé publikace třídí projekty podle délky trvání pouze na krátkodobé a dlouhodobé, v jiné literatuře se ještě setkáme s pojmem střednědobý projekt.

Poslední třídění, které zde uvádím, závisí na organizaci projektu buď v rámci jednoho předmětu, v rámci příbuzných předmětů, mimo výuku předmětů. Specifickou skupinu tvoří projekty nahrazující jeden konkrétní vyučovací předmět.[3, 13, 15]

2.4 Pozitiva a negativa projektového vyučovaní

Jako každá vyučovací metoda či cesta k poznání má své klady i záporné stránky. V případě projektové metody chápeme negativa spíše jako omezení nebo překážky, které se za určitých podmínek dají odstranit, nebo alespoň minimalizovat.

Během své práce jsem se setkala s pozitivy i stinnými stránkami této vyučovací metody.

Nesporným kladem je spojení poznatků blízkých oborů v jeden celek. Volba názvu celku, vlastní téma projektu, samo o sobě působí na děti jako výrazně motivační prvek. Dítě samo má možnost prožít vnitřní uspokojení nad tím, že během práce na projektu prožívá pocity samostatnosti a zodpovědnosti, učení se stává jeho dílem. Žák je nucen vyhledávat informace, používat příručky, návody, spolupracovat. Tím vstupuje do reality života, připravuje se na budoucí životní situace, učí se s informacemi pracovat. Pestrost a rozsáhlost projektové metody bere v úvahu rozdílné zájmy, schopnosti, rodinné zázemí, sociální a kulturní prostředí. Umožňuje každému žákovi nalézt uplatnění. V kolektivní činnosti učí projektová metoda spolupráci mezi žáky. Snaží se vzbudit v dětech uvědomění si výhod kooperace, chápat smysl dělby práce. Výsledky jednotlivců se prezentují jako práce celé skupiny nebo třídy. Práce v projektech velice rozvíjí a podporuje dětskou obrazotvornost, učí děti tvořit a využívat vlastní fantazii.

Projektová metoda je velice náročná na přípravu a vyžaduje perfektní promyšlení a organizaci ze strany učitele. Ten navíc musí přesně vysledovat, kdy je vhodné stáhnout se do pozadí a přenechat vedení dětem. Neznamená to však volnost a neřízenou činnost. Učitel samozřejmě pomáhá s realizací projektu a vhodně usměrňuje aktivitu žáků.[3, 13, 15]

Přednosti

- velká motivační síla
- komplexně rozvíjí a formuje celou osobnost žáka
- umožňuje diferenciaci učiva (podle zájmů atd.)
- přihlíží k individualitě žáka

- témata jsou blízká realitě a praktickému životu
- učí chápat širší souvislosti a integrovat poznatky z více oborů
- nabízí různá řešení problému
- rozvíjí sociální vztahy uvnitř skupiny (spolupráce)
- učí diskutovat, formulovat otázky, naslouchat
- rozvíjí kritické myšlení
- vytváří schopnost samostatně jednat a rozhodovat se
- učí přebírat zodpovědnost za svojí práci
- pracuje s informacemi (hledá, třídí)
- podněcuje intuici, fantazii
- vyvíjí zdravé sebehodnocení a sebereflexi
- mění roli učitele (vzájemný vztah mezi učitelem a žákem)

Úskalí

- nedostatečná postupnost a systematičnost v učivu
- velká náročnost na přípravu a organizační schopnosti učitele
- značné prostorové požadavky
- vybavenost školy popř. třídy (knihy, encyklopedie, výtvarný materiál, audio technika)
- příliš velký počet dětí ve třídě
- nebezpečí přebírání žákovy aktivity učitelem
- časová flexibilita (hromadné přestávky, začátky a konce hodin)
- odpovědnost učitele za aktivní zapojení všech žáků
- přepínání nadaných žáků a naopak ztráta zájmu u žáků slabých
- značná znalost třídního kolektivu i jedinců ze strany učitele
- způsob hodnocení (využití slovního hodnocení a hodnocení v průběhu práce)

Mezi překážky, které znesnadňují projekt uskutečnit bych zařadila tyto skutečnosti.

- nedostatečná teoretická znalost této metody mezi učiteli
- nepřesné vytyčení úkolů projektu
- strnulost učitele (tradiční metody, striktní dodržování osnov)
- seskupení problémových žáků

Práce na projektu nabízí široké pole působnosti pro učitele a zejména pro žáka. S tím souvisí i možná nebezpečí, která se mohou vyskytnout jak při samotné přípravě, tak při realizaci projektu.

2.5 Příprava a tvorba projektu

Projektová metoda je náročná pro učitele jak z hlediska přípravy, tak z hlediska znalosti daného učiva, žáků a schopnosti improvizace (časovým, prostorovým, materiálním podmínkám apod.).

Významnou příčinou toho, že učitelé na 1. stupni nejsou na tento způsob výuky připraveni, je skutečnost, že sami nezažili projektové vyučování jako žáci nebo se s ním bohužel nesetkali ani při svých učitelských studiích. Nemají tedy vlastní prožitek.

Problematika projektové metody a práce v projektech na školách je snahou o realizaci projektového vyučování za každou cenu, bez vlastního zážitku a zájmu učitele. Pak se projekt stane pouhým vnějším efektem pro ředitele školy či školní inspekci. Je nutné mít vždy na paměti, že projekt je připravován výhradně pro děti.

Často se za selhání projektu považuje nepřipravenost dětí. Učitelé se domnívají, že projekt lze realizovat s dětmi, které mají určité pracovní návyky (práce ve skupině, žáci až od 3. třídy).

Učitel nesmí mít pocit, že projekt selhal proto, že nešlo vše podle jeho očekávání. Projekt se vyvíjí průběžně díky práci žáků a jeho kvalita se pozná podle přínosu pro skupinu či jednotlivce v oblasti kognitivní i sociální. Pojem sociální není v žádném případě okrajový, neboť projekt, který sice nedokázal splnit požadavky na poznání a získání nových informací, je v každém případě přínosem pro učitele i žáky v oblasti lidské.

Hlavní roli v samotné realizaci projektu hraje volba tématu. Nejčastějším řešením je téma dodané učitelem, který též připraví k realizaci vše potřebné a rozpracuje jednotlivé části. Určuje, kam celý projekt směřuje, co je jeho cílem. V tomto případě je velice důležitá motivace.

Nejvhodnější variantou z pohledu dítěte je téma vymyšlené samotným žákem. Samotný název projektu se stává motivací a zájem o činnost vychází přímo z dítěte.

Otázkou zůstává, zda volit témata reálná, či je obohacovat a kombinovat s náměty z dětské fantazie. Myslím si, že učitel nemá, zvláště pak na primární škole, fantazijním tématům bránit. Měl by využít všeho, co mu dítě nabízí, a výhodně použít jednak v motivační fázi i v celkovém ladění projektu. Je třeba mít na paměti, že projekt není něco nadstandardního, co nemá nic společného s osnovami. Učitel by měl zodpovědně promýšlet návaznosti minulého, současného, ale především budoucího učiva. Zvláště v předmětech, které vyžadují systematické strukturování poznatků. Rozdílem je cesta, přes kterou se dítě dostane k cílovým vědomostem. Cesta projektem je cestou orientovanou na žáka a vlastní proces nabývání poznatků.[3, 13, 15]

Pokud je zvolené téma, děti jsou s projektem seznámeny, je možno zvolit jako další etapu práce v projektu metodu brainstorming. Tuto metodu jsem ve svém projektu Zdraví využila, pokládám tedy za důležité se s ní teoreticky seznámit.

Autorem této metody je americký psycholog Alex F. Osborn. Poprvé ji použil v roce 1938. Smysl brainstormingu spočívá ve využití veškerých nápadů, které mají děti na mysli, a jejich necenzurované zachycení tak, aby vše zůstalo žákům na očích. Každé dítě má možnost se v této fázi projektu prosadit, neboť při brainstormingu se nehledí ani na materiální podmínky uskutečnění nápadu ani na reálnost uskutečnění. Podstatný moment je i zákaz kritizování jakéhokoliv nápadu. Metoda je využitelná individuálně i ve skupině. Obecně však platí, že nápady jednoho z dětí podněcují všechny ostatní. Při následující práci s nápady hledáme argumenty proto, abychom našli jejich využití. Zásadně se nesnažíme hledat důvody, proč je nějaký návrh nevhodný.

Žáci při práci na projektu pracují s různými informačními zdroji. Učitel by si měl už v přípravné fázi promyslet, jaké informace budou žáci pravděpodobně potřebovat a kde je budou hledat. V každé třídě primární školy by nejen k tomuto účelu měla být dětem k dispozici knihovna se slovníky, encyklopediemi a další naučnou literaturou. Nenahraditelným zdrojem pro pátrání po informacích by měl být internet. Pokud nemá škola možnost mít připojený počítač ve třídách, je povinností každého učitele informovat děti o místě, kde se k internetu dostanou. (školní či veřejná knihovna). Stejně důležité jsou informace získané od konkrétního odborníka.

Nenahraditelným zdrojem poznání může být exkurze popřípadě návštěva specialisty ve škole.

Dalšími nezbytnými pomůckami, které přímo nesouvisí s informacemi, jsou potřeby k realizaci projektu. Podle charakteru projektu by měly mít děti k dispozici tyto pomůcky: archy papíru, balicí papír, čtvrtky, barevné papíry, barvy, fixy apod.

Posledním bodem této kapitoly je problematika hodnocení projektu i práce v něm. Klíčovou se stává teze, že při projektovém vyučování nehodnotíme pouze výsledek, ale celý proces. Sebereflexe i hodnocení prochází projektem od jeho počátku až do konce. Dítě se setkává s naprosto odlišným vnímáním chyby. Ta pro něho neznamená nic negativního, stává se podnětem pro další činnost.

Vhodnější formou je hodnocení slovní. Není ovšem jedinou cestou, jak žáky ohodnotit. Známku můžeme zvolit jako hodnocení písemné nebo výtvarné práce. Jana Coufalová doporučuje ve své knize Projektové vyučování pro první stupeň základní školy zaměřit se na tyto otázky:

- *Podporoval projekt spolupráci žáků? Učil je formulovat vlastní názory a respektovat názory druhých?*
- *Bylo toto téma vhodné pro děti, přijaly je za své a dále je rozvíjely?*
- *Umožnil projekt žákům objevit nové poznatky?*
- *Dokázal(a) jsem sledovat práci žáků a postihnout jejich pokrok?*
- *Dokázal(a) jsem poskytnout pomoc v náročných situacích?*
- *Umožnil projekt hodnotit průběh i závěr práce? Dostali žáci prostor pro vlastní hodnocení?*[3]

Při práci v projektovém vyučování je třeba dbát těchto zásad:
Učitel musí jasně znát cíl projektu. Pokud je cíl určen, rozvážit cestu, která k němu povede. Musí umět reagovat na nově vzniklé situace. Nejdůležitějším faktorem ale zůstává zaujatost projektem ze strany dětí, se kterou souvisí poslední zásada – Cesta k cíli nesmí být natolik obtížná, aby děti odradila.

2.6 Fáze projektové výuky

Každý projekt, který byl realizován nějak vznikl, nějak se vytvářel a rozvíjel a posléze byl zhodnocen. Aby byl projekt úspěšný, měl by projít určitými etapami. Na počátku musí být záměr, plán, po kterém následuje jeho provedení a nakonec hodnocení.

Záměr k projektové výuce chápeme jako dvě roviny. První je samotný podnět, který je důležitým faktorem zejména u spontánních projektů. Tímto podnětem rozumíme vliv náhody, nálady či prvotního zájmu. Stejně tak je důležitá znalost cíle a samozřejmě dětí, které budou projekt realizovat. Druhou rovinu pak tvoří formulace problému a volba tématu.

Plánování konkrétní práce v projektu by měli obstarávat již samotní žáci. Stanovují si typy činností, formulují otázky, dělí si role a úkoly, provádí časový rozvrh a určují formu výsledku a jeho prezentaci (sdělení, výstavka, model apod.). v této fázi by měl učitel sledovat adekvátnost plánu vzhledem k možnostem dětí, neustále udržovat motivaci všech zúčastněných, dílčí cíle stavět do souvislostí s praktickým životem a vyvozovat výchovné a mravní hledisko.[25]

Vlastní provedení spočívá v práci žáků podle vytvořeného plánu. V této fázi by měl být učitel v roli odborného poradce, popřípadě povzbuzovat a motivovat žáky. Děti by zde měly nejen samostatně pracovat, ale i informovat své spolužáky o průběhu práce, vyměňovat si zkušenosti, radit si, spolupracovat.

Při samotné realizaci je důležitý proces. Děti rozvíjí praktické, rozumové i sociální dovednosti. Snaží se kriticky myslet a tvořit.

Hodnotícím činitelem není pouze učitel, ale i samotní žáci. Každá kritika výkonu by měla být zároveň motivací, vždy je potřeba myslet na to, že i samotná cesta je cílem. Vysoce se cení přístup k práci, samostatnost a kreativita při řešení problémů. Pozornost při hodnocení se obrací především k samostatnosti, soustředění, zaujetí pro práci, spolupráci, aktivitě, pečlivosti a přesnosti. Nikoliv na okraji stojí schopnost sebekontroly a vztahu k ostatním.[10]

2.7 Dlouhodobý projekt na primární škole

V zahraniční literatuře je uvedena délka projektu podle počtu slov v něm užitých. V našich podmínkách členíme projekt z časového hlediska v rozsahu hodin, dní, týdnů až měsíců. Tato podoba rozdělení není přesně vymezena, což často vede k nepřesnému určení daného projektu. Podle Jany Kratochvílové vnímáme projekty na 1. stupni ZŠ v časovém rozmezení na krátkodobé, v maximálním rozsahu jednoho dne. Projekty střednědobé, jejichž ucelenou jednotkou je jeden pracovní týden. Tyto projekty je vhodné realizovat v rámci školy v přírodě, exkurzích apod. Projekt trvající déle než jeden týden označuje jako dlouhodobý, nesmí však přesáhnout jeden měsíc. Projekt přesahující jeden měsíc řadí do kategorie mimořádně dlouhodobých. Jelikož jsem projekt Zdraví časově rozplánovala do celého školního roku, zařazuji ho do skupiny projektů mimořádně dlouhodobých a v jeho kategorizaci se přikláním k výše uvedenému vysvětlení.

Z hlediska časového dělení projektů však rozhodně neznamená projekt krátkodobý menší hodnotu než projekt dlouhodobý. V praxi se jednodenní projekty využívají jako zpestření výuky určené k aktivizaci žáků, ke zvýšení jejich tvořivosti. Krátký projekt se může stát završením určitého úseku práce. Jeho nevýhodou může být menší podíl práce na tvorbě projektu z řad dětí. K té dává mnohem větší příležitost projekt dlouhodobý. Žáci zde mají možnost zpracovávat témata mimo školu, mají více času na řešení problémů.

Dlouhodobé projekty v primárních školách přesahující horizont jednoho měsíce jsou v odborné literatuře velice málo zmapované. Jsou chápány spíše jako určitá celoroční činnost, která je rozdělená do několika dílčích projektů, jež spojuje jedno společné téma.[15]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

ÚVOD

V praktické části diplomové práce jsem se zaměřila na tvorbu a částečnou realizaci celoročního projektu s tématem Zdraví. Dále jsem zmínila zkušenosti své i ostatních učitelů s projektem, zvláště pak dlouhodobým.

Cílem praktické části diplomové práce je získat a zpracovat informace, zkušenosti a závěry o významu a smyslu, o přínosech a úskalích dlouhodobého projektu v primární škole.

Nedílnou součástí praktické části je sledování reakcí účastníků projektu na nejrůznější podněty ze strany učitele z oblasti motivace a pestrosti přístupů v jednotlivých vyučovacích metodách.

Projektová metoda propojuje a kombinuje různé metody a prvky vyučování. Učitel i žák v ní nachází další možnosti uplatnění.

Při souvislé praxi jsem měla možnost se podílet na tvorbě projektu Den s Andersenem, a také jsem realizovala jednu jeho část. Projekt byl určen pro 1. ročníky a jeho cílem bylo seznámit děti s dílem H. Ch. Andersena tak, aby se děti aktivně zapojily a prožily si jednu z jeho pohádek.

Vytvořili jsme tři realizační týmy. Každý zpracoval jednu pohádku za použití zvolených technik, postupů a metod výuky. Dopředu jsme se o volbě pohádky informovali a stručně si nastínili průběh realizace, abychom se vyhnuli zbytečným podobnostem. Dohodli jsme si jednotné aktivity pro každou skupinu a formu prezentace (př. Povídání o díle, životě a osobě Andersena, výstavka věcí, které děti přinesly, prohlídka ostatních výstavek).

Děti si na začátku zvolily, ve které skupině chtějí pracovat, a v průběhu realizace si mohly prohlížet práci ostatních skupin. Reflexe probíhala už v kmenové třídě formou převyprávění projektu jednotlivými aktéry.

Tento projekt byl pro mě nesmírně cennou zkušeností a motivoval mě při volbě tématu diplomové práce. Velice oceňuji spolupráci s učitelem i mezi jednotlivými realizačními týmy.

Výhodu spatřuji v široké možnosti výběru a uplatnění vyučovacích metod a forem, jejich prolínání a mezipředmětové vztahy (výchovy, matematika, český jazyk a jazyk cizí, vlastivěda apod.)

Důležitou roli hrála nejen možnost volby a dostatek času, ale i spolupráce, kterou vnímám jako nezbytnou v projektovém vyučování.

Myslím si, že by projektová metoda a projekt neměly v současném pojetí školy chybět. Projektovou metodu bych zařadila mezi základní stavební prvky moderního vyučování nejen na prvním stupni.

3. VÝZKUM

3.1 Charakteristika výzkumu

Výzkum probíhal ve čtvrtém ročníku v klasické základní škole sídlištního typu na Zahradním městě, a dále mezi učiteli prvního stupně na různých typech škol převážně pražských.
Rozhovory, analýza dokumentů a akční výzkum byly vedeny ve školním roce 2006/2007. Rozhovory a analýza dokumentů byly vedeny celkem se sedmi učiteli.

3.1.1 Metody výzkumu

Při mapování současného stavu využití dlouhodobého projektu v primární škole jsem využila tyto výzkumné metody:

1. Metoda rozhovoru s učiteli žáků primární školy o zařazení dlouhodobého projektu do výuky. Rozhovor probíhal jako sonda mezi jednotlivými učiteli.

2. Analýza dokumentů a materiálů z vlastní realizace projektu k prozkoumání účinnosti práce na projektu Zdraví pro věkovou skupinu 10 – 11 let.

3.1.2 Závěry sondy

Mým cílem bylo zjistit, zda učitelé na prvním stupni primární školy zařazují projekt do vyučování. A zda využívají projekt dlouhodobý. Připravila jsem si okruh otázek, na které jsem se dotazovaných učitelů ptala.

- Setkal/a jste se ve své praxi s projektovou metodou ? V jaké podobě?
- Využil/a jste projekt ve svém vyučování?
- Jakou máte zkušenost s dlouhodobým projektem?

Dva dotazovaní učitelé znali projektovou metodu pouze jako pojem, o kterém se dočetli v učitelských novinách či v dalších odborných publikacích. Do svého vyučování projekt jako takový nezařazují. Pouze využívají některé jeho prvky např. prolínání předmětů, brainstorming.

Další dotazovaný učitel působí na menší maloměstské škole, kde projekty využívají, ale s dlouhodobým projektem zkušenosti nemají.

Zbylí čtyři dotazovaní učitelé projektovou metodu znají, zařazují projekty běžně do výuky a mají i zkušenost z projektem dlouhodobým. Pro přehlednost uvedu jednotlivé výpovědi dotazovaných učitelů pod značkami U1, U2, U3 a U4.

U1 ve své praxi realizuje projekty, jejichž náměty čerpá ze svého působení na vysoké škole. Využívá vlastní pracovní listy, které byly součástí diplomové práce. Zkušenost s dlouhodobým projektem získal zprostředkovaně díky kolegyni, která tuto metodu využívá již řadu let. U1 měl možnost se s dlouhodobým projektem blíže seznámit a částečně se podílet na jeho tvorbě a realizaci. Poskytl své pracovní listy na prvouku a připravil ve spolupráci s kolegyní malé motivační představení, na které vyráběl loutky a kulisy.

U2 vyučuje na jazykové škole. Většina učitelů prvního stupně organizuje po vyučování různé zájmové kroužky. Spolupráce učitelů probíhá jednak mezi ročníky, dále na celém prvním stupni a také napříč školou. U2 ve školním roce 2006/2007 realizuje celoroční projekt s námořní tématikou. Děti v průběhu celého školního roku plní dílčí úkoly a jsou pasovány na námořníky. Tento model projektu je realizován na

základě vlastní zkušenosti U2. Překážky a úskalí spatřuje U2 ve velikém počtu dětí ve třídě (30 žáků) a také v množství učební látky dané osnovami.

U3 působí na prvostupňové škole s vlastním Školním vzdělávacím programem. Učitelé využívají velké množství vyučovacích metod např. Kritické myšlení, činnostní učení, kooperativní výuku a samozřejmě projektové vyučování. U3 realizovala několik projektů krátkodobých a v současné době probíhá realizace projektu mimořádně dlouhodobého s námětem představování profesí. Projekt probíhá již druhým rokem ve spolupráci s rodiči dětí. Rodiče představují své profese, ukazují nástroje s kterými pracují. Děti si tak vytváří vlastní představu o různých povoláních.

U4 se zabývá projektovým vyučováním na prvním stupni již řadu let. Spolupracuje na celoročním projektu s kolegyní z paralelní třídy. Projekt je cyklem osmi projektových dnů, z nichž každý vyvrcholí příslušnou akcí. Výstižný název Umím....podněcuje k zamyšlení nad jednotlivými činnostmi a jejich náplní např. Umím se chovat v divadle; Umím být partnerem; Umím cestovat apod. U4 prezentuje projekty rodičům pouze informativně. Ze zkušenosti nesděluje podrobnosti, neboť se setkala s negativními ohlasy. Rodiče se domnívají, že se děti málo učí a moc si hrají.
Ředitelství školy projektům nebrání, ale zároveň je ani nepodporuje. *(Příloha č 10)*

4. PROJEKT ZDRAVÍ

4.1 Cíl projektu

Vytvořit hodnotový systém, ve kterém žáci bezpečně najdou místo pro vlastní chápání pojmu zdraví.

Podporovat žáka při hledání svého uplatnění v práci na projektu.

Na základě vlastního prožitku a získaných informací a dovedností upevnit základy zdravého životního stylu, popřípadě tyto základy přehodnotit.

Naučit se pracovat s informacemi, hledat další řešení, aktivně se zapojit do práce na projektu.

4.2 Charakteristika projektu

Zdraví je nepřítomnost nemoci, celková harmonie tělesná, duševní a sociální.

Námět na projektovou metodu jsem zvolila z pocitu, že děti v dnešní době jsou zavaleny všemožnými výrobky, reklamami a informacemi, které nepodporují zdravý vývoj dítěte nebo svými výroky klamou či vzbuzují falešné představy. Chtěla jsem, aby děti pochopily zdraví jako hodnotu a cítily potřebu o něj pečovat.

Projekt jsem uskutečnila ve 4. ročníku, jehož povinnou náplní je i výchova ke zdraví.

Byl zahájen v říjnu 2006 a jeho ukončení je naplánováno v červnu 2007.

Na třídních schůzkách v červnu 2006 byli rodiče seznámeni s námětem a obsahem projektu a v září 2006 jsem získala souhlas k uskutečnění projektu.

Tabulka přehledu činností v časovém období:

MĚSÍC	NÁVRH REALIZACE	SAMOTNÁ REALIZACE PŘÍPADNÉ ZMĚNY
Září	1. Začínáme 2. Co pro mě znamená zdraví? 3. Zdraví I 4. Zdraví II	1. Začínáme 2. Co pro mě znamená zdraví? 3. Zdraví I 4. Zdraví II
Říjen	5. Zdraví a Já, zdraví a okolí 6. Já a moje kondice 7. Jakou barvu má zdraví? 8. Jakou chuť má zdraví?	5. Zdraví a Já, zdraví a okolí 6. Já a moje kondice 7. Jakou barvu má zdraví? 8. Jakou chuť má zdraví?
Listopad	9. Plakáty 10. Jíme zdravě? 11. Kartáček a pasta 12. Zdravé zuby	9. Plakáty 10. Jíme zdravě? 11. Kartáček a pasta 12. Zdravé zuby
Prosinec	13. Pomáháme 14. Sborník	13. Pomáháme 14. Sborník
Leden	15. První pomoc 16. Co to znamená? 17. Nemoc	15. Sportem ke zdraví 16. Můj sportovní vzor 17. Jak jsem na tom?
Únor	18. Jak jsem na tom? 19. Sportem ke zdraví 20. Můj sportovní vzor/idol	18. Co to znamená? 19. Zdravá duše = zdravá mysl
Březen	21. Zdravý výrobek 22. Obchod 23. Vaření	20. První pomoc 21. Nemoc
Duben	24. Co vy a zdraví? 25. Zdravá duše = zdravá mysl 26. A co ta kondice?	22. Co vy a zdraví? 23. A co ta kondice? 24. Zdravý výrobek
Květen	27. Zdravé tělo	25. Obchod

	28. Jak si cením zdraví?	26. Vaření 27. Zdravé tělo
Červen	29. Co pro mě znamená zdraví? 30. Finále	28. Jak si cením zdraví? 29. Co pro mě znamená zdraví? 30. Finále

4.2.1 Organizace školy

Projekt byl uskutečněn na ZŠ Švehlova na Praze 10. Tato škola je běžná sídlištní čtyřpodlažní budova s kapacitou 500 žáků. Ve školním roce 2006/2007 byla v každém ročníku, kromě prvního a čtvrtého ročníku, pouze jedna třída. Současný stav umožňuje, že průměrný stav žáků na jednu třídu je mezi 16 – 20 žáky. Tato skutečnost je velice příznivá pro projektové vyučování.

První stupeň tvoří 1. – 5. třída, přičemž 5. třída je umístěna v podlaží určeném druhému stupni.

Škola je vybavena počítačovou učebnou, audio učebnou, keramickou dílnou, dvěma tělocvičnami, víceúčelovým hřištěm a atletickou dráhou.

Vzdělávacím programem na prvním stupni je program Základní škola. Vzhledem k probíhajícímu utváření školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP) se chce škola do budoucna zaměřit na rozšířenou výuku cizích jazyků (již od 2. ročníku). Projektová metoda zatím nemá ve ŠVP pevně dané místo, ale paní ředitelka poskytuje naprostou volnost učiteli ve výběru metod. Souhlasí se zařazením dramatické výchovy či jejích metod do vyučovacího procesu.

V současné době se vytváří systém hodnocení na prvním i druhém stupni. Bohužel, učitelé se ve většině případů přiklánějí k tradiční klasifikaci a slovní hodnocení jsou ochotni akceptovat ve výchovách nebo u dětí diagnostikovaných v pedagogicko psychologických poradnách. Další možnou variantou je kombinované hodnocení žáků ve smyslu škálování jednotlivých etap či výstupů daného předmětu. *(příloha č.1)* Tuto možnost jsem zvolila v pololetí 2007, kdy jsem vypracovala pro žáky své třídy škálovací hodnocení z českého a anglického jazyka a matematiky.

4.2.2 Vnitřní uspořádání třídy

Třída 4.B je umístěna ve třetím patře budovy spolu s ostatními třídami 1. stupně. Vybavenost třídy je běžná (různé slovníky, dětské encyklopedie, knihy s dětskou tématikou), výjimkou je koberec, jediný na celém 1. stupni. Z toho také plyne odlišné uspořádání lavic (viz příloha č. 6)

K dispozici jsou hrníčky, do kterých si děti mohou kdykoliv udělat šťávu či čaj, a různé stolní hry, které si děti převážně vyrobily.

Projektu se účastní všech 16 žáků, 9 chlapců a 7 dívek. Ve třídě je celkem 5 žáků se specifickými poruchami učení, z toho jedna žákyně pracuje podle individuálního vzdělávacího plánu (dále jen IVP), a je slovně hodnocena z matematiky.

S třídou pracuji druhým rokem a kromě pracovních činností a vlastivědy vyučuji všechny předměty. Atmosféra ve třídě je přátelská, děti jsou vedeny k zodpovědnosti, samostatnosti a toleranci. Větší pozornost musím věnovat začlenění žákyně s IVP.

Třída má pevně stanovený rozvrh hodin. Kromě hodin, kde vyučují jiní učitelé, mohu rozvrh přizpůsobit práci a potřebám dětí. Podle aktuálních potřeb jsem některé předměty spojila a jiné zase zaměnila. Tato možnost velice usnadnila práci na projektu.

Vzhledem k netradičnímu uspořádání třídy není nutná manipulace s nábytkem. Lavice jsou přemisťovány aktuálně podle potřeby a účelu práce. Koberec slouží jako poradní centrum nebo je využíván pro odpočinek, třídění informací a prezentaci výsledků. Magnetická tabule jednak slouží k prezentaci výsledků, ale také k formování představ. Volné lavice používají děti na přípravu materiálu.

4.2.3 Organizace práce

Při realizaci projektu se střídají tyto organizační formy práce:

a) HROMADNÁ – rozhovor řízený učitelem, diskuse (částečně řízená učitelem nebo dalším účastníkem). Pomocí diskuse proběhlo hodnocení prací dětí a prezentace výsledků jednotlivých skupin či jednotlivců.
b) SKUPINOVÁ – řešení problémů v týmu, předávání informací a nových poznatků mezi členy jednotlivých skupin a mezi skupinami navzájem.

c) INDIVIDUÁLNÍ – hledání a třídění informací v rámci samostatné práce (domácí příprava, shromažďování materiálu)

Na začátku projektu byly děti rozděleny do skupin losem, a proto bylo nutné děti motivovat a povzbuzovat ke spolupráci.

Při dalším členění se děti rozdělily do skupiny na základě vlastní volby tématu. Skupiny mezi sebou zpočátku soupeřily a získané informace před sebou tajily. Proto bylo potřeba si s dětmi vyjasnit, že bez vzájemné kooperace skupin nemůžeme dosáhnout kýženého výsledku.

Potíže vznikaly u problémových žáků, u kterých trvalo déle, než našli své uplatnění a u kterých byla nutná neustálá aktivizace. Tyto děti jsem v průběhu práce na projektu sledovala, snažila se spolu s nimi najít problém, který by je zaujal a při kterém by uplatnili své dovednosti a znalosti. Jelikož mají slabší děti tendence schovat se za práci ostatních, nabízela jsem této skupině žáků činnosti zdánlivě náročnější nebo naopak lehčí.

4.3 Návrh realizace projektu

1. *Začínáme*

   Motivace pořadem, přednáškou o nemocech, úrazech

   Cíl: vtažení do tématu

   Dílčí cíle: udržení pozornosti, nově získané informace vstřebat a zařadit mezi dosavadní

2. *Co pro mě znamená zdraví?*

   Psaní/Volné psaní

   Cíl: aktivace vlastní zkušenosti

   Dílčí cíle: formulovat své myšlenky a písemnou formou je správně zaznamenat. Při písemném projevu dbát na dodržování pravidel pravopisu.

3. *Zdraví I*

   Brainstorming

   Cíl: dát dohromady vše, co víme o zdraví

   Dílčí cíle: vzájemná tolerance názorů, naslouchání

4. *Zdraví II*

Pojmová mapa

Cíl: utřídění informací o zdraví

Dílčí cíle: umět pojmenovat jednotlivé složky, prosadit asertivně svůj názor, hledat vztahy mezi poznatky

5. *Zdraví a Já, zdraví a okolí*

Skupinová koláž:

skupina A – Co mohu udělat Já pro své zdraví

skupina B – Co mohou udělat pro mé zdraví ostatní?

skupina C – Co mohu udělat pro zdraví ostatních já?

Cíl: získat širší souvislosti

Dílčí cíle: pracovat se získanými informacemi, spolupracovat na společném výtvoru, uplatnění dovedností stříhání, lepení a kreslení

6. *Já a moje kondice*

Unifit test

Cíl: Uvědomit si jednu ze složek zdraví a zjistit, co pro sebe v této oblasti mohu udělat.

Dílčí cíle: rozvoj volních vlastností, aktivace pohybových dovedností

7. *Jakou barvu má zdraví?*

Výtvarná dílna

Cíl: Zpracovat toto téma skrze výtvarnou abstrakci.

Dílčí cíle: umět si zvolit výtvarný prostředek a použít ho v jeho největší možné míře

8. *Jakou chuť má zdraví?*

Sepsání jídelníčku

Cíl: Připravit materiál na další činnost, zaznamenat naše stravování po dobu několika dní

Dílčí cíle: umět přehledně a správně zaznamenat informace o svém denním režimu

9. *Plakáty*

Skupinová koláž

Cíl: utřídit nápady, myšlenky a informace o zdravé výživě, upevnit si skladbu zdravého jídelníčku

Dílčí cíle: pokusit se o vhodné rozvržení a zpracování úkolu – práce s plochou a daným materiálem, spolupráce ve skupinách i mimo ní

10. *Jíme zdravě?*

Práce s textem (podle předlohy plakátů)

Cíl: konfrontovat vlastní zkušenosti zdravého stravování s předchozími poznatky

Dílčí cíle: zaujmout kritický postoj ke svému stravování, uplatnit matematické dovednosti (sčítání, násobení)

11. *Kartáček a pasta*

Správné používání

Cíl: seznámit žáky s prevencí zubního kazu, porovnat různé techniky čištění zubů, orientovat se v široké nabídce výrobků

Dílčí cíle: správně používat kartáček a pastu

12. *Zdravé zuby*

Dílčí projekt MŠMT

Cíl: posílení prevence

Dílčí cíle: umět vyhledávat informace pomocí počítače, upevnit znalosti o zubní hygieně

13. Pomáháme . ! ?

Diskuse

Cíl: prezentovat vlastní zkušenosti

Dílčí cíle: dodržovat diskusní pravidla

14. *Sborník*

Písničky, básničky, přísloví a pořekadla o zdraví

Cíl: vyhledat, shromáždit nebo vytvořit sborník

Dílčí cíle: klást důraz na správné držení těla a držení psacího náčiní, dbát na tvaropis a pravopis, procvičovat správnou recitaci a pěvecké dovednosti

15. *První pomoc*

přednáška odborníka

Cíl: získat nové poznatky a zkušenosti, uvědomit si podstatné. Poznat situace, které bezprostředně ohrožují lidský život.

Dílčí cíle: formulovat otázky k tématu

16. *Co to znamená?*

Práce se slovníkem

Cíl: rozšířit slovní zásobu, porozumět cizím slovům a pojmům, se kterými jsme se během naší práce doposud setkali.

Dílčí cíle: hledat slova ve slovnících, porozumět novým informacím a zformulovat je svými slovy, přehledně a čitelně zapsat získaná fakta, procvičovat abecedu

17. *Nemoc*

Strukturované drama

Cíl: uvědomit si hodnotu zdraví

Dílčí cíle: prožít fiktivní příběh svého vrstevníka a uvědomit si možnosti různého pohledu na tentýž problém, umět vyjádřit své pocity

18. *Jak jsem na tom?*

Unifit test

Cíl: prověřit kondici a porovnat s předchozím testem

Dílčí cíle: motivace k lepšímu výkonu, stanovit si cíle vzhledem k porovnaným výsledkům

19. *Sportem ke zdraví*

Prezentace různých druhů sportů ukázkou

Cíl: rozšířit obzor, motivovat ke sportovní činnosti

Dílčí cíle: zdokonalit mluvený projev, umět sestavit osnovu (popisu ukázky) tak, aby zaujala

20. *Můj sportovní vzor*

Referát

Cíl: motivace ke sportovní činnosti

Dílčí cíle: pomocí referátů se seznámit se slavnými sportovci, zdokonalit písemný projev, umět vybrat důležité informace, používat rozdílné zdroje informací

21. *Zdravý výrobek*

Skupinová práce - reklama

Cíl: rozvíjet tvořivost

Dílčí cíle: zapojit se do práce skupiny, najít si vhodnou roli ve skupině, rozvíjet dramatické schopnosti (režírování, předvádění, komentování atd.)

22. *Obchod*

Nákup surovin na „zdravý piknik“

Cíl: vycházet z reálné situace, učit se odhadnout možnosti nákupu (množství, cena)

Dílčí cíle: orientovat se v obchodě, pochopit vztah nadřazenosti a podřazenosti

23. *Vaření*

Příprava zdravých pokrmů

Cíl: získat dovednost vaření, trénovat odhad množství

Dílčí cíle: pracovat s kuchyňským nářadím, zopakovat si pravidla stolování a hygieny

24. *Co vy a zdraví?*

Dotazník vytvářený dětmi

Cíl: najít a správně formulovat otázky, porovnat nové informace a zařadit je

Dílčí cíle: konfrontovat své názory s názory ostatních, umět oslovit dotazovaného, vyvodit závěry z dotazníku

25. *Zdravá duše = zdravá mysl*

Nápady, inspirace „jak nabít baterky“, relaxace

Cíl: uvědomit si podstatu a důležitost psychického zdraví

Dílčí cíle: předávat zkušenosti s odreagováním se

26. A *co ta kondice?*

Unifit test

Cíl: porovnáním výsledků zjistit posun své kondice

Dílčí cíle: pěstovat silnou vůli

27. *Zdravé tělo*

Skupinová kresba/malba/koláž

Cíl: integrovat jednotlivé složky, které mají vliv na celkové zdraví

Dílčí cíle: vybírat podstatné informace, co nejlépe uplatnit zvolené výtvarné prostředky, rozvíjet neverbální komunikaci

28. *Jak si cením zdraví?*

Vytváření společného žebříčku hodnot

Cíl: vytvořit si nový pohled na téma zdraví na základě zkušeností získaných v projektu

Dílčí cíle: asertivně prosadit svůj názor či podpořit názor druhého, přijímat názory ostatních

29. *Co pro mě znamená zdraví?*

Psaní/volné psaní v porovnání s počátkem

Cíl: upevnit si hodnotu zdraví ve svém životě

Dílčí cíle: dodržovat zásady hygieny psaní

30. *Finále*

Hodnocení

Cíl: zhodnotit přínosy projektu a nové poznatky

Dílčí cíle: uspořádat výstavu prací, utřídit si portfolio, zformulovat hodnocení a svůj postoj ke zrealizovanému projektu

Od počátku projektu budou žáci shromažďovat vhodný materiál, který bude po dobu projektu k dispozici.

Během celého projektu bude probíhat průběžná reflexe a hodnocení jednotlivých činností, a to buď formou diskuse, prezentace nebo sebehodnocení.

Výsledným produktem by mělo být portfolio každého žáka dle jeho schopností a možností (výtvarné práce, sborník básní, písní apod., slovník atd.).

Ve většině činností bych ráda uplatnila mezipředmětové vztahy. např. před unifit testem si každý narýsuje tabulku, do které bude zaznamenávat své výsledky. Při práci s jídelníčkem si procvičíme počítání a vyhledávání a třídění informací podle daných kritérií. Tvorba reklamy umožní propojit především výtvarnou, hudební a dramatickou výchovu. Jednotlivé činnosti budou upravovány a pozměňovány s ohledem na zaujetí a práci dětí.

4.4. Realizace a reflexe projektu

1.Začínáme

Čas: celý den

Pomůcky: blok, psací potřeby

Popis: Návštěva Národního muzea

Prohlídka expozice „Vývoj člověka" a „Kostra člověka".

Úkoly:

a) Jaké předměty dříve využívali lidé? K čemu?
b) Co používali pralidé k výrobě zbraní a šperků?
c) Jak a v čem se naši předci od nás lišili?
d) Pozorně si prohlédni kostru člověka a zkus popsat její části. Popisované části ukazuj na modelu kostry i na svém těle.

1. Reflexe

Výstava byla naplánovaná jako zakončení probraného učiva o člověku. Děti nejvíce zaujala část, kde byly vystaveny jednotlivé kosti případně rentgenové snímky s různými zraněními. Děti se dotazovaly na různé druhy poranění a onemocnění kostí (např. zlomenina klíční kosti, řídnutí kostí, rakovina apod.). Děti popisovaly různá zranění ze svých zkušeností nebo zkušeností rodiny a známých. Popisovaly, jak se jim úraz přihodil, zda a jak moc to bolelo, jak dlouho byly omezeny daným zraněním a jaký je jejich aktuální zdravotní stav. V živé paměti jsme všichni měli zlomeninu holenní kosti jednoho spolužáka, který téměř půl roku nesměl cvičit a dost dlouho kulhal. Děti mu pomáhaly ze schodů a nosily mu aktovku. Děti měly příležitost si prohlédnout několik typů zlomenin a jejich částečné či úplné zahojení případné ošetření (sdrátování). Původně jsem motivaci plánovala zcela jinak, ale děti byly tohoto tématu natolik plné, že při reflexi návštěvy muzea jsme opět skončili u různých zranění a téma zdraví vyplynulo z diskuse úplně samo.

2. CO PRO MĚ ZNAMENÁ ZDRAVÍ ?

Čas: 30 – 45 minut

Pomůcky: čistý papír, formát A6, pokud budou děti chtít a potřebovat, může být i větší.

Popis: Napsat cokoli, když se řekne:*Co pro mě znamená zdraví?*

Kdo bude chtít, může svou práci přečíst. Práce učitel vybere a uschová pro pozdější konfrontaci viz. bod č.29.

2. Reflexe

Žáci neměli se psaním problémy, byli plni dojmů z návštěvy muzea a diskuse. Některé děti vyjádřily svůj názor jednou větou, jiné popsaly celý papír (formát A6). Jedna žákyně popsala zdraví pomocí abstraktních pojmů.

Tuto aktivitu jsme zakončili na koberci četbou toho, co děti napsaly. Čtení bylo dobrovolné, ale zapojili se téměř všichni (i problémoví žáci).

(příloha č.16, 17)

3.Zdraví I

Čas: max. 10 minut

Pomůcky: arch papíru (A2 a větší), barevné fixy (černá, modrá, zelená)

Popis: Hromadná aktivita, brainstorming v kruhu na koberci. Na archu napsáno: *Zdraví* Děti píší vše, co je k tomuto tématu napadne.

3. Reflexe

Sedli jsme si do kruhu na koberec a uprostřed byl arch papíru, na kterém bylo červeně napsáno *Zdraví.*

Děti volně psaly na arch vše, co je k tomuto tématu napadlo. I přesto, že si nápady říkaly nahlas, aby se neopakovaly, našli jsme pár podobných hesel.

Arch jsme umístili na magnetickou tabuli, pro případ, že by chtěl někdo ještě něco doplnit.

(příloha č.4)

4. Zdraví II

Čas: 1 -2 vyučovací hodiny

Pomůcky: arch čistého papíru (A2 a větší), barevné fixy(červená, černá, modrá, zelená)

Popis: Přenesení hesel z brainstormingu do pojmové mapy. Na nový arch napíšeme opět heslo zdraví a zvýrazníme ho (barevně, zakroužkujeme apod.). Děti se snaží napsaná hesla z brainstormingu utřídit, hledají systém.

4. Reflexe

Děti samovolně vytvořily tři skupiny, ve kterých si vytvořily kritéria třídění. Po té proběhla společná prezentace a diskuse nad jednotlivými prácemi skupin a výsledné poznatky jsme zaznamenali na pojmovou mapu.

Děti tuto techniku již znají a proto nevznikl žádný problém a zapojili se všichni.

Začali jsme shromažďovat materiál ke zdraví.

(příloha č.4)

5.Zdraví a já, zdraví a okolí

Čas: 3 – 4 vyučovací hodiny

Pomůcky: archy papíru, barevné fixy, barevné papíry, letáky, prospekty, krabičky od léků apod.

Popis: Děti rozdělím losem do tří skupin a každá skupina bude koláží vypracovávat jedno téma, které vyvodíme z myšlenkové mapy.

5. Reflexe

Osvěžili jsme si poznatky nad pojmovou mapou a já jsem navádějícími otázkami (Jak bychom mohli zařadit skupinu *hygiena* ? Co pro nás tato skupina znamená? apod.) přivedla děti na tři klíčové otázky: A - *Co mohu Já udělat pro své Zdraví?*

B - Co mohou udělat pro mé zdraví ostatní?

C - Co mohu udělat pro zdraví ostatních já?

Každý si vylosoval jednu otázku a tím vznikly dané skupiny. Problémy nastaly ve skupině, kde byla Zuzka. Do stejné skupiny se nalosoval i chlapec, který se s touto dívkou velice špatně snáší. Vysvětlila jsem mu, že to byl náhodný los a poprosila jsem

ho, zda by se pokusil spolupracovat bez konfliktu. Ostatní děti měly obavy, že Zuzka nebude pracovat a proto jsem slíbila, že jim pomohu a společně pro ni vymyslíme odpovídající úkol a tím se to vyřešilo.

Každá skupina si našla svůj prostor, kde nastínila koncept svého návrhu na zpracování dané otázky. (skupina A pracovala na chodbě u stolu, skupina B pracovala na koberci a skupina C u stolů). Skupiny byly rozlosovány vcelku vyrovnaně a nebylo nutné výrazněji zasahovat do jejich práce. Větší pozornost jsem musela věnovat Kamilovi, který se ve skupinových pracích nezapojuje a naopak ruší. Společně jsme našli oblast, která ho díky jeho sportovní aktivitě zaujala. Problémový je také Mikuláš, který se často ruší a nepracuje.

Děti si připravily osnovu a začaly pracovat na realizaci dané otázky. Forma zpracování byla libovolná a děti přicházely s různými návrhy řešení. Já jsem se zhostila role poradce a pomocníka. Pouze jsem dětem zdůraznila, že kooperace mezi skupinami je dovolena a žádoucí (pro upřesnění v rámci práce).

Dokončení této části jsme věnovali dva dny a uzavřeli jsme ji prezentací výsledků jednotlivých skupin. Skupina, která vypracovala otázku B, se úplně odchýlila od tématu. Při prezentaci jsme nastínili pár bodů a skupina si následně téma opravila. Výsledné práce jsme umístili nejprve na nástěnky ve třídě a později na chodbě.
(příloha č.5, 6)

6.Já a moje zdraví
Čas: 3 – 4 vyučovací hodiny
Pomůcky: stopky, pásmo, mety, žíněnky, záznamovou tabulku
Popis: Testování kondice jednotlivých žáků pomocí testové baterie: SÍLA, RYCHLOST, VYTRVALOST, OBRATNOST

6. Reflexe

Nasměrovala jsem děti otázkou: *Co dělají pro své zdraví ony samy a jak se to projevuje?*

Po krátké diskusi jsem navrhla, že bychom si mohli změřit svou fyzickou kondici pomocí jednoho testu, který znám. Děti souhlasily a tak jsme si stanovili přesný

termín jeho uskutečnění. Bylo potřeba dohodnout uvolnění tělocvičny s ostatními učiteli 1. stupně (vzhledem k zmíněné naplněnosti školy, to nebyl žádný problém).

Před samotným měřením jsem dětem vysvětlila, v čem toto testování spočívá a ujasnily jsme si, k čemu je tento test užitečný. Vyrobili jsme si tabulku, do které budeme výsledné hodnoty zaznamenávat. Také se děti měly doma změřit a zvážit (pro pozdější počítání BMI).

Jeden chlapec se testu účastnil pouze jako můj asistent, protože prodělal koncem prázdnin mononukleózu a byl uvolněn z tělesné výchovy.

Zuzce jsem musela celý průběh, význam a postup testu ještě jednou vysvětlit a přizpůsobit jejím možnostem (velmi špatná prostorová orientace a hrubá motorika). Jeden problémový žák se odmítl testovat, protože ho to nebaví. Nenutila jsem ho do činnosti, neboť jsem se domnívala, že větší motivace se zapojit, bude pro něj dosahování výsledků jeho spolužáků.

Po dokončení testování si mohli děti výsledky poměřit a společně jsme se pochválili. Děti přišly s nápadem, vymyslet motivační pokřik, jako např.: Hip, hip hurá! Uvítala jsem tento nápad a dohodli jsme se, že do dalšího testování si vybereme nějaký pokřik z návrhů, které děti přinesou.

Vyhodnotili jsme výsledky a řekli si, co ukazují. Na co je třeba dát pozor, jak si jednotlivé složky zlepšit. Děti sami navrhovaly prostředky a metody k dosažení lepších výsledků.

Domluvili jsme se, že si test zopakujeme. Aby to mělo nějaký význam, každý si napsal, jak je se svými výsledky spokojen a co by chtěl zlepšit. Tabulku jsme založili do desek.

7. Jakou barvu má zdraví?

Čas: 1 – 2 vyučovací hodiny

Pomůcky: čtvrtka A4, vodové barvy, tempery, voskovky, pastelky, fixy, suchý pastel atd.

Popis: Jakou barvu a co si představíte, když se řekne zdraví?

Technika malba či kresba na formát A4, výtvarný materiál libovolný. Výkresy vystavíme a později použijeme na přední stranu desek portfolia.

7. Reflexe

Tato činnost byla o něco složitější pro většinu dětí neboť je to pro ně hodně abstraktní pojem. Jedna dívka použila tento způsob vyjádření již v úvodu při psaní a proto neměla s vyjádřením problém. Naopak pro hochy, zvláště problémové, byl tento úkol velice nesnadný a bylo nutné je často tišit, aby nerušili ostatní.

S dětmi jsme si sedli na koberec a prohlíželi si jednotlivé práce. Ptala jsem se: „Proč sis vybral/a právě tuto barvu?" a „ Co vám připomíná obrazec, který vyšel z této práce?".

8.Jakou chuť má zdraví?

Čas: 4 dny – 1 týden

Pomůcky: blok nebo sešit, který si děti vytvoří

Popis: Sepsání 4 - 7 denního jídelníčku s aktivními i pasivními činnostmi

8. Reflexe

Před podzimními prázdninami jsme si vytvořili návrhy na sešítek, do kterého si budeme během prázdnin zapisovat stanovené údaje. Dětem jsem velmi stručně nastínila pozdější využití, aby cítily potřebu zodpovědného plnění úkolu. Podrobnější reflexe je popsána v bodu č 10.

9. Plakáty

Čas: 1 den

Pomůcky: arch čistého papíru (A1 a větší), nashromážděný materiál (letáky, prospekty, obrázky, obaly apod.), lepidlo, nůžky, fixy, pastelky

Popis: děti se rozdělí do čtyř skupin podle jejich zájmu o téma, které zpracují na základě svých nápadů a možností opět jako koláž.

Témata: *Škodlivé potraviny* - skupina I

Méně použivatelné potraviny – skupina II

Více použivatelné potraviny - skupina III

Zdravé potraviny - skupina IV

9. Reflexe

Děti se rozdělily do skupin podle zájmu. Menší konflikt nastal, když v IV. skupině bylo hodně zájemců a v II. skupině nebyl nikdo. Nakonec se část dětí oddělila a ujala se práce na II. tématu. Děti měly k dispozici letáky, prospekty, brožury, které si samy donesly. Opět jsem podporovala vzájemnou kooperaci skupin. Děti samy postupně pochopily, že je tato spolupráce velice prospěšná neboť každá skupina využívala jinou nabídku.

Výrobě plakátů jsme věnovali jeden celý den a v dalších dnech už proběhly pouze nutné dodělávky a úpravy. Plakáty jsme opět vystavili na společné chodbě pro 1. stupeň.

(příloha č.2, 3)

10. Jíme zdravě?

Čas: 4-5 vyučovacích hodin

Pomůcky: vypracovaný jídelníček, barevné pastelky/fixy, tabulka kalorií

Popis: Mapování skladby jídelníčku –Podle vytvořených plakátů si děti ve svých jídelníčcích barevně vyznačují jednotlivé pokrmy.

Rozlišujeme: Škodlivé potraviny – např. modrou barvou
Méně poživatelné potraviny – např. hnědou barvou
Více poživatelné potraviny – např. žlutou barvou
Zdravé potraviny – např. zelenou barvou

Je vhodnější, když si toto rozlišení stanovíme s dětmi.

Počítání přijmu a výdeje energie. Každý si v barevně vyznačeném jídelníčku vybere jeden den, který je dle vlastního názoru nejzdravější a jeden den, který je „nejméně zdravý" a podle tabulky kalorií si vypočítá hodnoty příjmů a výdajů energie. Výsledná čísla pak porovnáme a zhodnotíme poměr mezi výdajem a příjmem.

10: Reflexe

Vrátili jsme se k našim jídelníčkům a podle vyrobených plakátů jsme si barevně označili jednotlivé potraviny. Předem jsem zpracovala a upravila pro žáky tabulku kalorií jednotlivých potravin a činností, podle které jsme vypočítávali příjem a výdej. S dětmi jsme si vysvětlili některé pojmy a ujasnili si jednotky hmotnosti a jejich převody. Udělali jsme si malou tipovací soutěž, při které si každý tipnul, jaký je poměr mezi příjmem a výdejem kalorií. Vyvěsila jsem index poměru na tabuli, aby si každý mohl porovnat se svým jídelníčkem.

Každý si podle svého názoru vybral jeden „nejzdravější" a jeden „nejméně zdravý" den a u něho vypočítal příjem a výdej energie. Pak jsme zkoumali poměr mezi výslednými čísly.

Děti pracovaly samostatně, pokud si nevěděli rady, mohly přijmout pomoc ode mě nebo od svého spolužáka. Některé děti toto zkoumání zaujalo, a tak si vypočítaly více dnů. Výsledky jsme mezi sebou porovnávali. Kdo se nejvíce přiblížil správnému poměru a popř. kolikrát? Který den byl z pohledu zdraví nejpříznivější? Který naopak nejméně příznivý a jak by se dal upravit? Jak se do budoucna přizpůsobit vhodnému dennímu režimu?

11.Správný kartáček a pasta

Čas: 1 vyučovací hodinu

Pomůcky: kartáčky, pasty, brožury, letáky

Popis: S dětmi si představíme vlastní kartáčky a pasty. Vytvoříme skupiny stejného výrobku a seznámíme ostatní s danou firmou, značkou. Snažíme se získat co nejvíce informací. Po té předvádíme jednotlivé techniky čištění zubů a diskutujeme o nich. Vyvodíme závěr nad výrobky a technikami čištění zubů.

11. Reflexe

Děti si začaly spontánně prohlížet a porovnávat zubní pasty i kartáčky, komentovaly svoji zkušenost s ostatními. Nebylo potřeba v této části děti nějak výrazně motivovat. Děti měly zkušenosti jak s dětskými pastami, tak s pastami pro dospělé.Zkoumali jsme druh, příchuť, výrobce, cenu. Udělali jsme drobnou ochutnávku.

Ačkoli je ve třídě pouze 16 dětí sešli se nám tyto stejné zubní pasty: Perlička (1x), Elmex pro děti (3x) Colgate triple (4x), Signal herbal (5x) a Odol (3x).

Naopak z kartáčků jsme udělali pestrou sbírku, jedna dívka dokonce přinesla elektrický kartáček. Já jsem rozšířila sbírku o mezizubní a masážní kartáček. Porovnávali jsme jednotlivé kartáčky (tvar, tvrdost, štětiny,značky apod.). Vyjmenovali jsme si i další výrobky zubní hygieny např.: dentální nit, ústní voda (děti znají od rodičů a starších sourozenců) a samozřejmě žvýkačky bez cukru.

Před technikami čištění zubů, jsem zařadila jako motivaci krátkou aktivitu „čištění poslepu" : Jedna dvojice dobrovolníků předstoupila před ostatní. Jednomu jsem zavázala oči a ten svému partnerovi poslepu čistil zuby. Aktivita byla velice humorná a vyvolala řadu zájemců. Neopakovali jsme ji, protože by ztratila svůj význam a protože by se děti moc rozdováděly.

Pak si každý vzal svůj kartáček a postupně předvedl vlastní techniku čištění zubů. Po krátké diskusi jsme z předvedených ukázek vyvodili následující závěr: „Není tak důležité, jakou pastou a jakým kartáčkem si čistíme zuby, ale jak dlouho, jak pořádně a jak často." Tento slogan jsme napsali na čtvrtku a spolu s obaly od past si vyvěsili na nástěnku.

12. Zdravé zuby

Čas: 2 vyučovací hodiny

Pomůcky: počítače, pero nebo tužka, sešit

Popis: Výukový program péče o chrup pro 1. stupeň ZŠ, dílčí projekt.

Práce s informacemi na internetu.

12. Reflexe

Vzhledem ke zrušení hromadných zubních prohlídek a ze svých zkušeností při návštěvě zubního lékaře jsem tento výukový program velice uvítala. Myslím si, že péče o zuby je neodmyslitelnou součástí celkové péče o zdraví a vzhledem k obecné neoblíbenosti stomatologů (spíše jejich zákroků) je třeba se soustředit na prevenci.

Po předchozí činnosti jsme se rozhodli ověřit naše poznatky na internetu, kde by podle dětí mělo být mnoho informací.

Děti si našly internetové stránky www.zdravezuby.cz a společně jsme si prohlédli hlavní stránku. Některé děti s internetem již pracovaly prohlížely, si samostatně různé odkazy a dokonce nás upozornily na světovou zdravotnickou organizaci „WHO". Dětem, kterým práce s internetem nešla, jsem pomáhala já nebo zdatnější děti. Nejprve jsme si našli testík, děti si ho přečetly a pak zkoušely vyhledat informace v textu. Když si myslely, že mají veškeré potřebné informace, „otestovaly se". Pro čtvrtou třídu bylo vypracováno 6 úkolů od jednodušších k obtížným. Děti svou chybnou odpověď mohly opravit a pokud nevěděly, správnou odpověď se dozvěděly kliknutím na příslušnou ikonu. Na závěr dostal každý diplom za absolvování výuky zubního zdraví.
V průběhu práce si každý zapisoval nové poznatky a děti se navzájem informovaly o zajímavostech

13. Pomáháme

Čas: 1 vyučovací hodina

Pomůcky: brožury, dárcovské předměty, video ukázka

Popis: Diskuse na téma: Jak pomáháme my.Vycházíme ze zkušeností dětí např. rádcovské sbírky, dobré skutky ☺ apod.

13. Reflexe

Tato aktivita vyšla z předchozí činnosti. Jelikož se škola pravidelně účastní sbírkových akcí jako např.: Srdíčkový den a Hipoterapie,děti mají zkušenost a povědomí, k čemu tyto sbírky slouží a komu pomáhají. V této souvislosti jsme si pustili jeden díl ČT1 sbírky „KUŘE" : Kde peníze pomáhají. Děti viděly konkrétní příklady skutečných dětí a jak jim vybrané peníze pomohly. V ukázce byly zachyceny děti s kombinovaným postižením a vozíčkáři. Velice důležité bylo to, že v pořadu byla stanovená částka přesně vyčíslena a děti si mohly udělat představu o tom, kolik stojí speciální pomůcky a jak náročné bývají úpravy pro handicupované.

14. Sborník

Čas: shromáždění materiálu

Pomůcky: čisté papíry A4, psací potřeby, pastelky, zpěvník Já a písnička a další zpěvníky, čítanka, učebnice, knihy

Popis: Vytvoření sborníku s básničkami, písničkami, příslovími apod.

14. Reflexe

Při sbírání materiálu děti donesly různé letáky s reklamními slogany, které neustále opakovaly a jedna dívka při úvodním psaní vymyslela básničku. Jako motivaci jsem zvolila otázku: Znáte nějaké básničky, písničky či přísloví o zdraví? Děti měly časový limit 20 minut, aby si nějaké našly, vymyslely nebo si na ně vzpomněly. Mohly pracovat samostatně nebo ve skupinách. Děti vytvořily skupiny po 2-4, samostatně pracovali pouze Matěj a Zuzka. Všechny skupiny našly vánoční koledy Tři králové a Jak jsi krásné neviňátko. Dvě děvčata našla píseň: Mám já v levé noze trn a prezentovala jí jako poučnou (nechodit bos – viz. příloha). Připomněla jsem dětem písničku ze ŠvP „pramen zdraví z Posázaví" a napsala dvě básničky o zdraví viz. příloha. Naznačila jsem, že bychom si mohli někam zmíněné ukázky poznamenat. Děti napadl náš společný sešitek, kam jsme si ukázky zapsali popř. ofotili.

15. Sportem ke zdraví

Čas: 1 – 3 dny (dle zájmu dětí a počtu ukázek)

Pomůcky: sportovní potřeby (tělocvik), různá sportovní náčiní a nářadí, pravidla her, knihy

Popis: Děti nás seznámí se sportem, kterému se věnují nebo který je baví a připraví si menší ukázku. Mohou pracovat ve skupinách či samostatně. Důležité je, aby děti měly příslušné pomůcky a aby uměly ostatním dobře vysvětlit a předvést připravenou ukázku. Ostatní si budou moci prezentovaný sport vyzkoušet (např. Bojový postoj, odpal míče).

Učitel by se měl dopředu s jednotlivými prezentacemi seznámit, aby mohl pomoci s materiálním zabezpečením (závisí na vybavenosti školy), přípravou a aby zajistil bezpečnost. Vhodná příležitost by byla ke dni dětí nebo při vánoční besídce, kde by si starší děti připravily prezentaci pro mladší.

15. Reflexe

Vzhledem k náhlé časové zaneprázdněnosti smluveného záchranáře jsem musela operativně změnit sled jednotlivých činností oproti navrhovanému plánu.

Po vánočních prázdninách jsme si povídali, jak kdo strávil Vánoce a Nový rok. Pozvolně jsme se dostali na téma zimních sportů a díky nevydařené zimě, jsme se dostali k dalším sportům. Navrhla jsem dětem, že bychom si mohli udělat takovou menší přehlídku sportů. Každý, kdo se aktivně sportu věnuje či se o nějaký sport zajímá, by si připravil krátké povídání a ukázku, jako motivaci pro ostatní spolužáky. Děti se rozdělily do skupinek po dvou až čtyřech, jeden chlapec předváděl sám a čtyři děti si nepřipravily nic, a proto jsme se dohodli, že budou veškeré ukázky bedlivě sledovat, aby mohly nakonec říci, která je oslovila nejvíce.

1. Kamil, Erik, Mikuláš si připravili ukázku TAKEWONDA. Kamil (v tradičním úboru) a Mikuláš nám předvedli nástup, rozcvičení, bojový pokřik, chvaty, obraty a otočky, vše se slovním doprovodem Erika. Kamil je velice pružný, a tak předvedl i kopy a na konec rozštěp. Bylo vidět, že Kamil se tomuto sportu věnuje s obrovským nasazením, popsal nám pravidla zápasu a výstroj a přinesl také ukázat medaile, které vyhrál. Byla jsem pozvaná na závody, a tak jsem měla možnost vidět Kamila při skutečném (sportovním) zápasu. Ukázka byla velice poutavá a děti sledovaly vše s velkým zájmem.
2. Lukáš nám představil sport, kterému se již dlouho věnuje – BADMINTON. Přesto, že je diagnostikován jako těžký dyslektik a dysgrafik, vysvětlil nám techniku držení rakety, servis míčku, odpal a smeč naprosto přehledně a srozumitelně. Stejně dobře popsal vzhled a vlastnosti rakety a míčku. Menší mezery nastaly, když se děti ptaly na velikost hřiště. Lukáš předvedl a okomentoval podání spodem a trpělivě to vysvětloval každému, kdo si to chtěl zkusit. Nakonec si odpal pro velký zájem vyzkoušel každý.
3. Lucka a Míša nás seznámily s TENISEM. Bohužel se Lucka často dostává do vůdčí role a bezohledně prosazuje svůj názor. Předvedení bylo plné dohadů a upřesňování. Děti ztrácely pozornost a zapojily se, až když jsme si upřesňovali rozdíly mezi tenisem a badmintonem.
4. Kuba, David, Tomáš a Kamil jsou odborníky na FOTBAL, a tak děti hned věděly, co si připraví. Kuba je velice chytrý, sečtělý a připravil spolu s Tomášem

většinu komentáře s ukázkou knihy o fotbalu. Naopak David s Kamilem se zabývali praktickou ukázkou. Celkový dojem nebyl špatný, přesto děti výrazně nezaujal, zejména děvčata, protože fotbal je každodenní činností chlapců ve volných chvílích. Kuba s Tomášem nakonec přišli na to, že si raději měli připravit hokej, kterému nejen rozumí, ale i fandí.

5. Bára a Míša nám ukázaly část sestavy z AEROBICU na který společně chodí. Míša je spíše přizpůsobivý typ a proto se s Bárou výborně shodly. Moc toho ještě neuměly, ale jejich ukázka zaujala i některé chlapce.
6. Hanka a Maruška jsou dvojčata a všechny kroužky, kterých není málo, navštěvují společně. Jedním z nich je SPORTOVNÍ KROUŽEK pořádaným sokolem Vršovice. Obě děvčata jsou sportovně nenadaná, ale velice veselá a jejich stejně veselé pojetí, plné smíchu děti zbavilo ostychu a s úsměvem si předvedené cviky rády vyzkoušely.

Čtyři děti, které si nic nepřipravily se měly vyjádřit, která ukázka popř. který sport je nejvíce zaujal. Všichni se shodli na badmintonu, protože to pro ně bylo něco úplně nového a děvčata se ještě přikláněla k aerobicu pro jeho taneční složku. Jedna dívka si připravila pantomimickou ukázku (krasobruslení). Děti tato činnost zaujala, a proto jsme v ní volně pokračovali. Děti postupně ztrácely ostych a pouštěly se i do složitějších ukázek ve dvojicích či čtveřicích. (např. moderní gymnastika – cviční se stuhou, snowboarding, hokej, plavání, cyklistika, čtyřbob).

16. Můj sportovní vzor

Čas: podle délky referátů

Pomůcky: televize s DVD a video přehrávačem, knihy apod.

Popis: Vyjdeme z předchozí činnosti otázkou: „proč sis vybral sport, kterému se věnuješ?" Každý si připraví referát o sportovci, který je jeho vzorem či idolem. Předem si s dětmi domluvíme a ujasníme osnovu (Jméno sportovce; sport, ve kterém vyniká; stručně životopis – důraz na vývoj kariéry- úspěchy a PROČ HO OBDIVUJI).

Učitel by měl pomoct dětem, které nemají žádný vztah ke sportu, najít alespoň nějaké body, nabídnout možnosti ve sportovním světě, poskytnout informace či je pomoct hledat.

Práce vystavíme na chodbu (později založíme do portfolia) a mohli bychom vyzvat ostatní děti, aby přispěly.

16. Reflexe

Jako motivaci jsem zvolila ukázku přineseného referátu o Emilu Zátopkovi, stručně jsem zmínila jeho úspěchy a cestu k nim a vysvětlila, proč si ho tolik vážím (Byl to čestný, houževnatý sportovec, který se sportem vypořádal se všemi neduhy a dokázal být nejlepší na světě, aniž by zpychnul). Měla jsem tu čest se s Emilem Zátopkem a jeho paní setkat při jedněch atletických závodech, kde jsem si nechala od nich podepsat diplom. Ukázkou diplomu jsem svůj referát zakončila a povzbudila děti k tomu, aby se zamyslely a pokusily se najít nějaký svůj sportovní vzor či idol.

Nebylo třeba děti více motivovat, neboť moje ukázka je zaujala a vyptávaly se na podrobnosti i o paní Daně Zátopkové. *(příloha č.11)*

17. Jak jsem na tom

Čas: 3- 4 vyučovací hodiny

Pomůcky: viz. bod č. 6

Popis: viz. bod č. 6

18. Co to znamená

Čas: 2 vyučovací hodiny + vždy, když bude třeba zapsat nové slovo

Pomůcky: sešit či prázdné papíry, psací potřeby, slovníky

Popis: Vytvoříme si s dětmi vlastní slovník cizích a neznámých slov. Nejlépe z volných listů papíru, které později svážeme či dáme do kroužkového bloku. S dětmi jsme se pokusili vypsat na tabuli všechna dosud použitá slova, kterým nerozumíme. Každý napsal na tabuli slova, která nezná. Pak jsme hledali slova v různých slovnících a „odborných" publikacích (např. letáky z lékáren, příbalové letáky, obaly od potravin apod.). Děti některé výrazy hledaly doma s rodiči nebo sourozenci na internetu.

Jednotlivá hesla jsme si psali podle abecedy. Vždy jedno písmeno abecedy na jeden list papíru.

19. Zdravá duše = zdravá mysl

Čas: 1 vyučovací hodinu na úvod, později 5 – 10 minut denně (při únavě, ke konci vyučování)

Pomůcky: závisí na činnostech dětí

Popis: S dětmi při vhodné příležitosti (např. 1. hodina po víkendu, při úpadku pozornosti, po písemné práci) otevřeme téma: „Jak dobíjí baterky?" Hravými činnosti vyzkoušíme některé hned a jiné si necháme na pozdější příležitost. Děti si mohou zavést zásobník nápadů.

20. První pomoc

Čas: jeden celý den

Pomůcky: odborník + odborný materiál

Popis: Interaktivní přednáška s odborníkem záchranářem na téma První pomoc.

Ukázky první pomoci, manipulace se zraněným, vybavení lékárničky atd.

21. Nemoc

Čas: jeden celý den

Pomůcky: čisté papíry A4, psací potřeby, pastelky,lístky na hlasování

Popis: Strukturované drama Nemoc.

Na základě smyšleného příběhu a díky vlastnímu prožitku se děti mohou vcítit do postavy svého vrstevníka a hledat řešení problémových situací, učí se zaujímat stanovisko k problému.

STRUKTUROVANÉ DRAMA – *NEMOC*

Stručný popis strukturovaného dramatu:

Expozice – Učitel v roli učitele navozuje situaci: „Na zítřek si zopakujte látku matematiky, napíšeme si velký test." Po té si krátce popovídáme s dětmi, jak se připravují na testy a zda mají trému.

Učitel přečte příběh o chlapci, který se na test nepřipravoval tak, jak by měl, protože šel s tátou na slíbený zápas. Doma o testu nic neřekl a ráno se vymluvil na bolest hlavy a břicha, aby nemusel do školy.

Kolize – Odpoledne se za chlapcem staví spolužáci, aby zjistili, co s ním je a řeknou mu o kouzelnickém představení, které se uskuteční v jejich škole. Chlapec je velmi překvapen a zároveň je smutný, protože si uvědomí svou situaci. Děti předvedou po skupinách scénky, jak říkají spolužákovi o představení.

Krize – Děti se stávají svědomím chlapce a říkají: Co si asi myslí? Co se mu honí hlavou?
Hlasování zda chlapec svou výmluvu sdělí rodičům.

Peripetie – Maminka se rozhodne, že pro jistotu vezme chlapce k doktorovi na vyšetření. Zjistí se, že je chlapec vážně nemocný.
Děti si představí, že jsou bacili a postupně se tak představují (co jsou za bacila, jak vypadají a čím člověku škodí)

Katastrofa – Děti ztvární pomocí živých obrazů, jak to s chlapcem mohlo dopadnout.
Diskuse o tom, co všechno nemůžeme, když jsme nemocní?

Katarze – Rekapitulace prožitého příběhu, ujištění se, že být zdravý se vyplatí i za cenu nějaké nepříjemnosti např. testu ve škole.

22. Co vy a zdraví?

Popis: Děti vytvářejí dotazník a zjišťují, co znamená ZDRAVÍ pro ostatní spolužáky. Nejprve se pokusí zformulovat cíle = co by chtěly zjistit, a pak si zvolí otázky. Formulace cílů je velice obtížná, a pokud se s tím děti ještě nikdy nesetkaly, mohly by jít opačnou cestou. Nejprve by sestavily otázky a pak z nich vyvodily cíle, popř. by cíle zformulovaly na základě odpovědí dotazovaných.

23. A co ta kondice?

Čas: 3 – 4 vyučovací hodiny

Pomůcky: viz. bod č. 6

Popis: viz. bod č. 6

24. Zdravý výrobek

Čas: 2 dny

Pomůcky: různý výtvarný, kancelářský, sportovní, textilní materiál

Charakteristika: děti se libovolně rozdělí do skupinek a vymyslí si nějakou věc, která by byla zdraví prospěšná a vytvoří na ni reklamu.

Můžeme před touto činností jako motivaci zařadit video ukázky s reklamami nebo kviz na slogany z reklam apod.

25. Obchod

Čas: 2 vyučovací hodiny

Pomůcky: seznam, peníze

Popis: Jdeme do obchodu, kde děti nakupují „zdravé" potraviny pro celou třídu za předem stanovený obnos. Důležité je, si s dětmi dopředu domluvit přibližnou skladbu jídelníčku, ujasnit si, pro kolik osob a jakou finanční částku máme k dispozici a z těchto údajů sestavit seznam nákupu.

26. Vaření

Čas: 3 – 4 hodiny

Pomůcky: zakoupené potraviny, kuchyňské nádobí (krájeci nůž, mazací nože, talíře, skleničky atd.)

Popis: příprava zdravého pikniku ze zakoupených surovin, učitel dbá na správnou manipulaci s nástroji a na bezpečnost práce, pomáhá dětem s aranžováním pokrmů a se stolováním. Dbát na hygienu tzn. čisté ruce, čistá pracovní plocha, umyté potraviny.

Je možnost přinést a vyměňovat recepty na zdravá jídla a zakládat je do portfolia.

27. Zdravé tělo

Čas: 4 vyučovací hodiny

Pomůcky: arch čistého papíru A0 a větší, výtvarné potřeby

Popis: Supinová kresba nebo malba. Nejprve vysvětlím veškerá pravidla: na arch papíru obkreslíte obrys těla jednoho člena skupiny, po té začnete libovolnými prostředky vytvářet „ZDRAVÉ TĚLO". Jakmile budete rozděleni do skupin, nesmíte mezi sebou mluvit. Děti rozdělím na skupinu děvčat a skupinu hochů a tím je činnost započata. Děti toho již o zdraví znají mnoho a nebude pro ně problém se vyjádřit. Naopak řečová bariéra by mohla posunout jejich vnímání a zpracování tématu. Také by bylo zajímavé rozdělit děti na skupinu děvčat a skupinu chlapců.

28. Jak si cením zdraví?

Čas: 3 vyučovací hodiny

Pomůcky: čisté papíry A4 a jeden A3, psací potřeby (barevné),

Popis: Napsat 10 „věcí", které jsou pro děti bezpodmínečně důležité. Seřadit je od nejvíce důležitého na 1. místě k méně důležitému.

Nejprve pracuje každý zvlášť, potom utvoří dvojice, pak skupinu po čtyřech, po osmi a pak celá třída. Po každém sloučení následuje diskuse v dané skupině a jejím výsledkem je dohoda účastníků na hodnotovém žebříčku. Výsledkem celé práce bude „společný hodnotový systém" ke kterému si každý najde svůj přístup

29. Co pro mě znamená zdraví?

Čas: 30 – 40 minut

Pomůcky: čistý papír, formát A6, pokud budou děti chtít a potřebovat, může být i větší.

Charakteristika: Napsat cokoli, když se řekne: *"Co pro mě znamená zdraví?* „

Po dopsání, rozdat každému původní práci a každý samostatně porovná. Zakončíme dobrovolnou prezentací a diskusí.

30. Finále

Čas: dle potřeby (1 – 2 vyučovací hodiny)

Pomůcky: žákovská portfolia, veškeré výtvory (plakáty)

Popis: S dětmi se posadíme do kruhu, každý bude mít své portfolio a vybere z něj tři práce, které ho nejvíce oslovily a jednu (popř. 3), které ho neoslovila. Pak vytvoří skupiny dle stejného výběru prací a navzájem si svá stanoviska vysvětlí/odůvodní.

Na závěr zkusí každý zformulovat jednu větu, kterou by odpověděl na otázku: Co mi zdraví přineslo/dalo?

4.5 Závěrečné hodnocení projektu

Podle mého očekávání projekt zaujal v každé etapě jinou část dětí. Činnosti zaměřené sportovně zaujaly chlapce, a děvčata tíhla k hudebním a výtvarným aktivitám. Velký zájem projevily všechny děti o testování své kondice a práci s jídelníčkem. Spolupráce se ve většině případech dařila, ale bylo potřeba se více zaměřit na problémové a slabé děti. Snažila jsem se jim poskytnout dostatek podnětů a často je motivovat. V některých situacích se tato snaha nevydařila díky odmítnutí činnosti ze strany žáka. V tomto případě jsem žáka do činnosti nenutila a nechala mu prostor pro jeho rozhodnutí. Později se žák sám zapojil, motivován ostatními dětmi. Problematiku motivace jsem řešila při plánování projektu i v průběhu realizace. Úvodní motivace nebyla využita neboť děti k tématu zdraví dospěly mnohem dříve. Činnosti, které následovaly těsně po sobě nevyžadovaly více motivace, stejně jako krátké aktivity zábavného charakteru. Naopak na činnosti spojené s psaním bylo potřeba žáky správně naladit. Osvědčila se mi motivace otázkou nebo nastolením problému např. Jakou barvu má zdraví?; Jíme zdravě? nebo Co uděláte, když objevíte někoho zraněného? Uměli byste pomoc? apod. Domnívám se, že k motivaci přispěly vhodně zvolené různorodé činnosti. Snažila jsem se o to, aby děti měly možnost vyzkoušet si co nejvíce způsobů práce, aby měl každý možnost uspět v oblasti, která se mu daří nebo ho zaujala. Usilovala jsem o to, aby projekt přinesl nejen nové poznatky a dovednosti, ale hlavně aby zanechal v dětech zážitek a posílil jejich zkušenost v oblasti zdraví.

Byla jsem velmi překvapena, jaké mají děti znalosti, a jaké souvislosti vnímají s tématem zdraví. Často zmínily poznámku o člověku a jeho stavbě těla, o němž jsme se učili ve třetí třídě. O svých bohatých zkušenostech s úrazy a nemocemi dokázaly děti hovořit nekonečně dlouho.

Při návrhu realizace projektu a při jeho samotném uskutečnění jsem objevovala další možné činnosti, které by se daly v projektu uplatnit např. referát Slavní léčitelé (po zhlédnutí dokumentu o Prieznitzovi) apod. Projekt nabízí nové podněty a pružně na ně reaguje. Téma zdraví je skutečně velmi rozsáhlé a poskytuje prostor pro různé pohledy. Tento projekt by byl realizovatelný i pro nižší ročníky primární školy za předpokladu pozměnění některých činností a jejich přizpůsobení individuálním potřebám příslušného věku.

III. ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo vytvořit si celkový pohled na projekt v kontextu se vzdělávacími programy, dalšími metodami moderního vyučování, a zvláště se pak zaměřit na dlouhodobý projekt v primární škole, na jeho tvorbu a realizaci.

Teoretická část nastínila historický vývoj projektové metody v souvislosti s přeměnami primární školy, vztah projekt, projektová metoda, projektové vyučování a zmínila některé vyučovací metody, které jsou pro projekt vhodné a zároveň jsou použity při realizaci vlastního projektu.

V praktické části jsem vycházela ze své zkušenosti s projekty, zvláště dlouhodobými, na různých školách. Klíčovou částí byla vlastní tvorba a realizace celoročního projektu s tématem Zdraví.

Téma této diplomové práce jsem si zvolila na základě osobní zkušenosti s projektem, získané při tvorbě a realizaci projektu na souvislé praxi. Již před tím jsem se seznámila s touto formou, ale pouze jako pasivní pozorovatel nebo při výsledné prezentaci. Překvapil mě nejen výsledek projektu, ale hlavně míra zaujetí samotných aktérů – dětí. Aktivní účast na projektu při souvislé praxi mě utvrdila v dalším zaobírání se touto metodou a následné volbě tématu při zpracování diplomové práce.

Námětem projektu se stalo zdraví, jako hodnota pomíjivá a opomíjená leč nesmírně důležitá.

V dnešní hektické uspěchané době, kdy se každý honí za materiálními požitky a nemá čas se zastavit, aby se podíval, jak žije, se domnívám, že je třeba připomínat zdraví jako poklad, o který je třeba se záměrně a důsledně starat.

IV. LITERATURA

1. Badegruber, B. *Otevřené učení ve 28 krocích.* Praha: Portál 1994, ISBN 80-85282-76-3

2. Bláhová, K. *Uvedení do systému školní dramatiky.* Praha: IPOS – Informační a poradenské středisko pro místní kulturu 1996, ISBN 80-7068-070-9

3. Coufalová, J. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy.* Praha: Fortuna 2006, ISBN 80-7168-958-0

4. Hejda, S. Šmrha, O. Kalorie se počítají. Praha: Avicenum 1997, ISBN 08-037-85

5. Holt, J. Proč děti neprospívají. Praha: Agentura STROM 1994, ISBN 80-901662-4-5

6. Houška, T. Škola hrou. Praha: Tomáš Houška 1991, ISBN 80-900704-7-7

7. Kasíková, H. *Kooperativní učení a vyučování.* Praha: Karolinum 2001, ISBN 80-246-0192-3

8. Kasíková, H. Valenta, J. *Reformu dělá učitel.* Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku 1994, ISBN 80-901660-0-8

9. Kolář, Z. Šikulová, R. *Hodnocení žáků.* Praha: Grada Publishing 2005, s. ISBN 80-247-0885-X

10. Kolektiv autorů, *K současným problémům vnitřní transformace primární školy.* Praha: PedF UK 1998, ISBN 80-86039-47-1

11. Kolektiv autorů, *Vzdělávací program základní* škola. Praha: Fortuna 2003, ISBN 80-7168-595-X

12. Kolektiv autorů, Učím s radostí. Praha: Agentura STROM 2003, s. ISBN 80-86106-09-8

13. Kolektiv autorů, Pohledy – projektová metoda ve škole i za školou. Praha: IPOS ARTAMA 1993, ISBN 80-7068-066-0

14. Koťátková, S. a kol. Vybrané kapitoly z dramatické výchovy. Praha: Karolinum 1998
ISBN 80-7184-756-9

15. Kratochvílová, J. Teorie a praxe projektové výuky. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně 2006,
ISBN 80-210-4142-0

16. Krištofič, J. Pohybová příprava dětí. Praha: Grada Publishing 2006,
ISBN 80-247-1636-4

17. Lokšová, I. Lokša, J. Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole. Praha: Portál 1999,
ISBN80-7178-205-X

18. Martiník, K. Komeštík, B. Ryba, J. Optimální působení tělesné zátěže a výživy. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové 2001,
ISBN 80-85109-47-6

19. Neuman, J. Cvičení a testy obratnosti, vytrvalosti a síly. Praha: Portál 2003,
ISBN 80-7178-730-2

20. Novosad, J. Měkota, K. *Motorické schopnosti.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2005
ISBN 80-244-0981-X

21. Průcha, J. Walterová, E. Mareš, J. *Pedagogický slovník.* Praha: Portál 1995,
ISBN 80-7178-029-4

22. Rosecká, Z. a kol. *Malá didaktika činnostního učení.* Brno: Tvořivá škola 2006,
ISBN 80-903397-2-7

23. Slavík, J. *Hodnocení v současné škole.* Praha: Portál 1999
ISBN 80-7178-262-9

24. Spilková, V. a kol. *Didaktická východiska primárního vzdělávání dětí na základní škole.* Praha: PedF UK 1996, ISBN 80-86039-00-5

25. Žanta, R. *Projektová metoda, Dědictví Komenského, Praha, 1928*

Periodika

26. Brozo, W. G. Dva tipy na získání a udržení pozornosti žáků s. 19-20 *Kritické listy.* léto 2006 č. 23 Praha: Kritické myšlení o.s., 2006. ISSN 1214-5823

27. Eliášová, M. Projekt člověk s. 14 *Učitelské noviny.* roč. 109, č. 27

28. Hausenblas, O., Košťálová, H. Co je to E – U – R s. 54-58 *Kritické listy* jaro 2006 č.22; s. 57-59 *Kritické listy.* léto 2006 č. 23; s.56-57 *Kritické listy* podzim 2006 Praha: Kritické myšlení o.s., 2006. ISSN 1214-5823

29. Rutová, N. Představujeme učitele a lektory kritického myšlení s. 12-13; *Kritické listy.* jaro 2006 č.22, Praha: Kritické myšlení o.s., 2006. ISSN 1214-5823

30. Sárközi, R. Soumrak učitelů nad školskou reformou. *Učitelský zpravodaj.2006/2007,* roč. 1, č. 3, Praha: Scio, s. 4

31. Šteflová, J. Jak projekty proměňují školu s. 8-9 *Učitelské noviny.* roč. 109, č. 27, Praha: Gnosis, 2006 roč. 110, Praha: Gnosis, 2007 ISSN 0139-5718

Internetové zdroje

32. Bížová, T. Poznáváme stromy s panem Veveřákem [online]. Metodický portál. Dostupné na WWW: (6.1.2007) http://www.rvp.cz/clanek/139/1031

33. Kopecká, J. Kudrnáčová, N. *Dny Země (školní projekt)* [online]. Metodický portál Dostupné na WWW: http://www.rvp.cz/clanek/139/290 (27.10.2006)

34. Lukešová, I. Fialová, S. Ivančáková, R. Kubrichtová, L. Propperová, M. *Zdravé zuby – výukový program pro 1. stupeň ZŠ* [online]. Dostupné na WWW: http://www.zdravezuby.cz/zabavne-testy-ucitel.asp (27.10.2006)

35. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Národní program rozvoje vzdělávání v České republice,. Praha 2001 http://www.msmt.cz/files/pdf/bilakniha.pdf (13.1.2007)

36. Palatinová, A. Tvoříme [online]. Metodický portál. Dostupné na WWW: (6.1.2007) http://www.rvp.cz/clanek/139/1031

37. Rámcový vzdělávací program. Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2005 http://www.rvp.cz/soubor/rvpzv.pdf (28.9.2006)

38. Tomková, A. *Působení programu RWCT v podmínkách české primární školy* Kritické listy č. 18 http://www.kritickemysleni.cz/klisty(13.1.2007)

39. Tvořivá škola http://www.tvorivaskola.cz (20.2.2007)

40. Vágnerová, M. *Vývojová psychologie* http://www.help24.cz/download/soubory/vyvojova-psychologie.pdf

V. PŘÍLOHY

Příloha č.1

HODNOCENÍ MATEMATIKY

násobilka

sčítání

odčítání

dělení se zbytkem

písemné násobení

písemné dělení

slovní úlohy

převody jednotek

násobení mimo obor násobilky

matematické pojmy

rýsování

aktivita v hodině

práce v hodině

Příloha č. 2

Potravinová pyramida
Jedna porce znamená:
60 gramů masa
1 vařené vejce
5 lžic vařených luštěnin
2 lžíce arašídů
Kolik porcí mají děti za den sníst:
Děti 2-4 roky 1 porce
Děti nad 4 roky 1-1,5 porce
Dospělí 1 porce
Jedna porce znamená:
10 g másla
1 lžička oleje
3 lžičky cukru
1 lžička džemu nebo medu
1 kostička nebo menší sáček čokolády
Kolik porcí mají děti za den sníst:
Děti 2-4 roky méně než 1
Děti nad 4 roky méně než 1
Dospělí méně než 1
Jedna porce znamená:
1 sklenici mléka nebo 1 jogurt
50 gramů sýra
Kolik porcí mají děti za den sníst:
Děti 2-4 roky 3-4 porce
Děti nad 4 roky 2-3 porce
Dospělí 2 porce
Jedna porce znamená:
1 krajíc chleba
1 housku, rohlík
3/4 hrnku vařené rýže, těstovin, obilovin
Kolik porcí mají děti za den sníst:
Děti 2-4 roky 3-5 porce
Děti nad 4 roky 3-4 porce
Dospělí 3-4 porcí
Jedna porce znamená:
1 paprika nebo jablko
150 gramů vařené zeleniny
1 miska zeleninového salátu
1/2 lžíce drobného ovoce
1 sklenice ovocné nebo zeleninové šťávy
Kolik porcí mají děti za den sníst:
Děti 2-4 roky 1-2 porce zeleniny
Děti nad 4 roky 2-3 porce ovoce
3-4 porce zeleniny
2 porce ovoce
Dospělí Alespoň 5 porcí zeleniny a ovoce
Jezte vzácně
Jezte často
nejvhodnější
méně vhodné

Příloha č. 3

Rozložení denního energetického příjmu
svačina 10%
oběd 35%
večeře 20%
snídaně 20%
přesnídávka 15%
Jídelníček pro děti 7 - 10 let
Snídaně: Cornflakes s mlékem, banán, čaj
Přesnídávka: Chléb s Ramou máslovou a šunkou, jablko
Oběd: Polévka zeleninová, kuře na česneku s rýží, rajčatový salát, sklenice 100% pomerančového džusu ředěného vodou
Svačina: Ovocný jogurt s rohlíkem, čaj
Večeře: Plátek slunečnicového chleba s Ramou a tvarohem obložený ředkvičkami

Příloha č.4

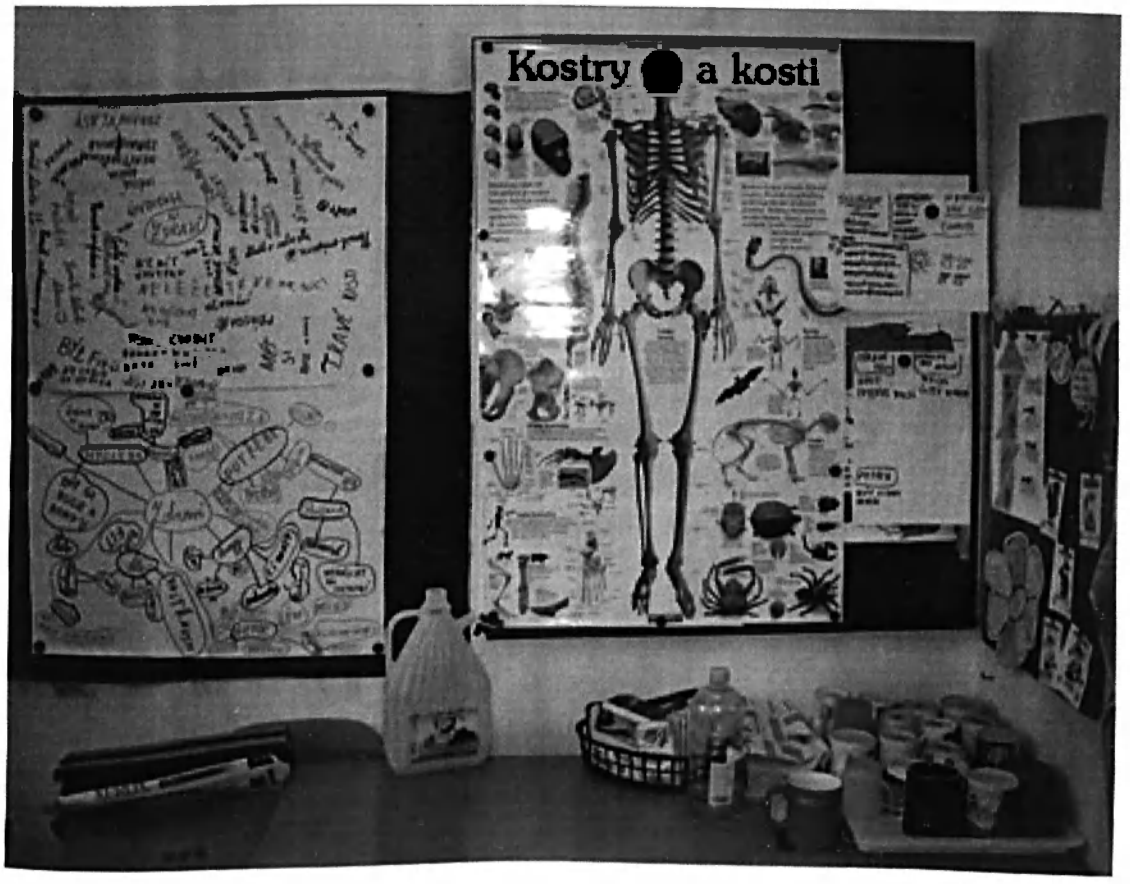

Příloha č. 5

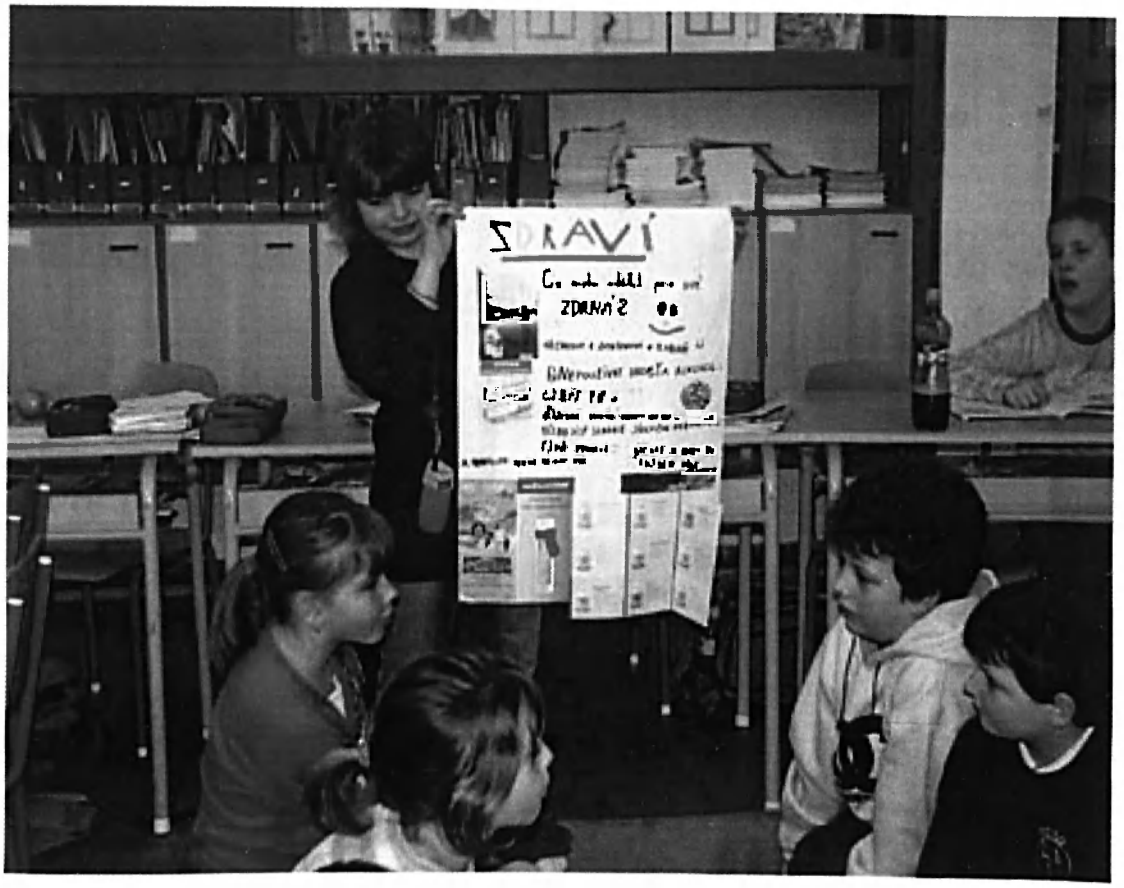

Příloha č.5

Příloha č. 7

Příloha č.8

Energetická hodnota běžných potravin

Potravina (ve 100g)	kcal	k.l	Potravina (ve 100g)	kcal	kJ
Salát	14	59	Máslo	716	2997
Okurka	15	63	Libové maso vepřové	118	494
Houby	17	71	Bílé fazole	118	494
Zelené fazole	22	92	Kuře syrové	127	532
Mrkev	29	121	Instantí káva	129	540
Zelí	36	151	Vařená vejce	163	682
Cibule	36	151	Zmrzlina (10% tuku)	193	808
Coca-cola	39	163	Smažená vejce	216	904
Grapefruid	41	172	Gin,Rum,Vodka (33%)	231	967
Pivo (4.5 procent)	42	176	Pizza sýrová	234	980
Špenát	43	180	Hamburger	250	1047
Jogurt	60	251	Džem, Marmeláda	272	1139
Mléko kravské (3,7%tuku)	65	272	Smažené brambory	273	1148
Hruška	66	276	Párky	300	1256
Brambory	67	280	Žvýkačka	317	1327
Jablečná šťáva	72	301	Želé	367	1536
Hořčice	75	314	Trvanlivý salám	450	1884
Broskev	81	339	Ořechy	568	2378
Banán	84	352	Tvaroh	106	444
Telecí maso syrové	91	381	Popkorn s olejem a solí	456	1909
Játra syrová	97	406	Čokoláda horká	477	1997

Příloha č.9

Pitný režim

Jaká je doporučená denní dávka tekutin u dětí?

Nedílnou součástí zdravé výživy dětí a dospělých je správný pitný režim. Zatímco pro dospělé se běžně doporučuje vypít 2,5 – 3 litry tekutin, pro děti, hlavně pro ty malé, by to mohlo být až příliš. Množství tekutin doporučované dětem je závislé na věku dítěte, v úvahu se ale bere také jeho hmotnost. Kolik toho má vaše dítě za den vypít, můžete sami zjistit podle tabulky doporučeného příjmu tekutin a níže uvedeného příkladu:

	4 – 7 let	**7 – 10 let**	**10 – 13 let**	**13 – 15 let**	**15 – 19 let**
Celkem (l/den)	1,6	1,8	2,15	2,45	2,8
Z nápojů (ml/kg/den)	75	60	50	40	40

Příklad:

Abychom zjistili, kolik má naše dítě vypít za den tekutin, vynásobíme množství mililitrů (v řádku „Z nápojů“) pro daný věk dítěte jeho hmotností.

Pokud 12tileté dítě váží např. 45 kg počítáme: 45 x 50 ml = 2250 ml.

Výběr nápojů

Pitný režim dětí by měl být hrazen hlavně neperlivou stolní vodou, ovocnými džusy nebo šťávami ředěnými vodou, ovocnými, zelenými nebo bylinnými čaji, slabým černým čajem nebo mléčnými nápoji.

Vhodné nápoje pro děti jsou:

- stolní vody
- ovocný, zelený, slabý černý nebo bylinkový čaj (opatrnosti je třeba u čajů se specifickými léčebnými účinky)
- vodou ředěné 100% džusy nebo přírodní ovocné či zeleninové šťávy
- mléčné nápoje

V případě doslazování, které však nemá jiný význam kromě chuťového, je vhodnější používat ovocnou šťávu nebo malé množství kvalitního medu.

Méně vhodné jsou:

- přeslazené limonády nebo limonády s obsahem kofeinu či teinu
- nápoje obsahující chinin
- slazené čaje

Zcela **nevhodné** nápoje:

- alkoholické nápoje

- energetické a iontové nápoje

Nápoje s vysokým obsahem cukru jsou zdrojem snadno využitelné energie, která činí děti hyperaktivními, neposednými. U dětí vede vysoký příjem cukru k pocitu nasycení, takže mohou například po vypití limonády odmítat jídlo. Nadměrný příjem cukru může navíc vést
k obezitě. Oxid uhličitý (bublinky) obsažený v limonádách může zase dráždit žaludeční sliznici, zejména pokud jsou konzumovány na lačno. Energetické a iontové nápoje by neměly být dětem podávány vůbec. Obsahují totiž stimulační látky, které odpovídají výdeji energie a minerálních látek při vrcholových sportech a při nadměrném pocení. Samozřejmostí je naprosté vynechání alkoholických nápojů.

K čemu může vést nedostatek tekutin?

- Bolesti hlavy
- Únava
- Zácpa
- Dlouhodobě potíže s ledvinami

Příloha č. 10

Projekty

Týdenní projekt My name is King (4.-8.9.) - environmentální výchova v divadle. Týdenní projekt zakončený třemi večerními vystoupeními dětí v Divadle Archa společně s mezinárodním tanečním souborem Deja Donne.

Jednodenní projekty společné pro první stupeň:
PODZIM - Den podzimní rovnodennosti
ZIMA - Vánoční trhy
JARO – Den Země
LÉTO – Školympiáda

Celoroční projekt (cyklus osmi projektových dnů) s názvem UMÍM...
společně s 5.B UMÍM CESTOVAT říjen (výlet)
UMÍM SE CHOVAT V DIVADLE listopad (návštěva div. představení)
UMÍM SLAVIT prosinec (host)
UMÍM SE OBLÉKAT leden (beseda s odborníkem)
UMÍM SE CHOVAT V RESTAURACI únor (návštěva restaurace s odborníkem na stolování)
UMÍM ZDRAVĚ ŽÍT březen (beseda s lékařem)
UMÍM BÝT PARTNEREM duben (beseda s psychologem)
UMÍM SE O SEBE POSTARAT květen (host)

Pro přiblížení předkládám stručný popis projektového dne UMÍM CESTOVAT.

Příprava:
Matematika - jízdní řády, ceny jízdenek, kapesné
Vlastivěda - orientace na mapě, turistické značky
Přírodověda - první pomoc
Hudební výchova - společná píseň
Sloh - zpráva do regionálního tisku (exkurze na poště)

Vlastní akce:
Jednodenní výlet.
Děti v předstihu dostanou zadán čas a místo odjezdu a příjezdu vlaku i cíl (zřícenina hradu). Musí se dokázat společně domluvit na zdravotníkovi, seznamu věcí, jídle a pití na celý den, musí najít cestu podle mapy, koupit si jízdenku, ...

Příloha č. 11

* 19.9.1922 Kopřivnice
\+ 21.11.2000 Praha
Český sportovec a osmnáctinásobný světový rekordman

Emil Zátopek se začal věnovat sportu již při průmyslové škole v Baťa ve Zlíně. V roce 1941 ho vychovatel přinutil běžet na tradičním běhu městem. Zátopek to však vzal velmi osobně a snažil se dokázat co v něm skutečně je. Na tomto závodu doběhl druhý. Následně Emil Zátopek přijal nabídku k účasti na tréningu Zlínských atletů. Trénoval na tratích 800m - 3000m. Trénoval velmi tvrdě (někteří přátelé si mysleli, že tento nápor nemůže vydržet), přesto se na následných závodech umisťoval na druhém až třetím místě. Nemohl dosáhnout tolik chtěného vítězství. Po následujících dvou letech se rozhodl vzít osud do vlastních rukou. Vymyslel nový systém tréningu. Tento systém spočíval v běhu po 400metrových úsecích několikrát za sebou.

V roce 1943 běžel Emil Zátopek první závod v kategorii vytrvaleckých. Tento závod byl na trati dlouhé 5000metrů. V roce 1944 vytvořil první ze svých rekordů. Jednalo se o český rekord na vzdálenost 2000metrů v čase 5:33,4 minuty. Ve stejném roce pak překonal český rekord na vzdálenost 5000metrů, kterou zdolal pod 15minut. Po skončení Druhé světové války nastoupil na vojenskou akademii (přesto stále závodil za Zlínské atlety) kde později závodil za armádní klub ATK Praha. V letech 1947-1954 vedl světové tabulky v běhu na 5000metrů. Na Mistrovství Evropy v Bruselu (1946) sice skončil "až" pátý, ale v roce 1950 již bezkonkurenčně vítězí. V roce 1948 Emil Zátopek překonal Československý rekord na trati 10000metrů v čase 30:28,4 minuty, později v tomto roce tento čas ještě zkracuje pod 30minut. Tento rok byl pro Zátopka výjimečný i v osobním životě. Oženil se s Danou Ingrovou (oštěpařka). Běh na 10000metrů se stal Zátopkovým primem. Pětkrát zlepšil světový rekord, na Mistrovství Evropy v roce 1950 a 1954 pak získal zlaté medaile. V letech 1948 a 1952 se stal prvním člověkem, který zaběhl trať dlouhou 10000metrů pod 29 minut.

V roce 1954 v Bruselu tuto trať zaběhl za 28:54,2 minut. Ve stejném roce zlomil i hranici 14mint (13:57,2) na trati o délce 5000metrů a to v Paříži. Za největší triumf v jeho kariéře se dá pokládat Olympijské hry v Helsinkách, kde zvítězil v běhu na 5000metrů, 10000metrů a ještě v marathónu, který běžel poprvé v životě. Ze stejných Olympijských her pak jeho žena Dana přinesla čtvrtou zlatou za hod oštěpem. Následující Olympijské hry pro Emila nedopadly dobře (pokud se šesté místo za marathón dá takto pokládat). Bylo to způsobeno operací kýly, kterou Emil Zátopek absolvoval nedlouho před startem. Tím jeho aktivní kariéra skončila a následně se věnoval tělesnou přípravou vojsk na ministerstvu obrany. Na pražském jaru v roce 1968 však patřil k horlivým zastáncům změn a byl po zásluze "odměněn" propuštěním z

armády a převeden na práci jako pomocný dělník u stavební geologie kde setrval až do roku 1976. Do odchodu do penze pak pracoval jako dokumentačním středisku Československé televize.

V roce 1975 získal Emil Zátopek jako první Československý sportovec cenu Pierra de Coubertina udělovanou pro fair play (UNESCO) nejen za své výkony, ale především za houževnatost, férovost a poctivost, kterou do sportu přinesl. V roce 1997 byl Emil Zátopek vyhlášen nejlepším atletem Československa (Česka) 20.století a v roce 1999 pak naším nejlepším olympionikem. 22.11.2000 pak Emil Zátopek v Praze zemřel a následně byl pohřben ve Valašském Slavíně v Rožnovském skanzenu.

Olympijské hry
1948: OH, Londýn (Anglie), 10000 m, 1. místo
1948: OH, Londýn (Anglie), 5000 m, 2. místo
1952: OH, Helsinky (Finsko), 5000 m, 1. místo
1952: OH, Helsinky (Finsko), 10000 m, 1. místo
1952: OH, Helsinky (Finsko), maratón, 1. místo
1956: OH, Melbourne, marathón, 6. místo

Mistrovství Evropy
1946: ME, Oslo, 5000m, 5. místo
1950: ME, Brusel, 5000 m, 1. místo
1950: ME, Brusel, 10000 m, 1. místo
1954: ME, Bern (Švýcarsko), 10000 m, 1. místo
1954: ME, Bern (Švýcarsko), 5000 m, 3. místo

Mistrovství republiky
1945 - 5000m - 1.místo
1946 - 5000m - 1.místo
1947 - 5000m - 1.místo
1948 - 5000m - 1.místo
1948 - Kros - 1.místo
1949 - Kros - 1.místo
1950 - 5000m - 1.místo
1952 - 5000m - 1.místo
1952 - 10000m - 1.místo
1952 - Kros - 1.místo
1953 - 5000m - 1.místo
1953 - 10000m - 1.místo
1954 - 5000m - 1.místo
1954 - Kros - 1.místo
1955 - Kros - 1.místo

Světové rekordy

11.06.1949 - Ostrava - 10000m - 29:28,2
22.10.1949 - Ostrava - 10000m - 29:21,2
04.08.1950 - Turku - 10000m - 29:02,6
15.09.1951 - Praha - hodinovka - 19558m
15.09.1951 - Praha - 20000m - 1:01:16
29.09.1951 - Stará Boleslav - 10mil - 48:12
29.09.1951 - Stará Boleslav - 20000m - 59:51,8
29.09.1951 - Stará Boleslav - hodinovka - 20052m
26.10.1952 - Stará Boleslav - 15mil - 1:16:26,4
26.10.1952 - Stará Boleslav - 25000m - 1:19:11,8
26.10.1952 - Stará Boleslav - 30000m - 1:35:23,8
01.11.1953 - Stará Boleslav - 10000m - 29:01,6
01.11.1953 - Stará Boleslav - 6mil - 28:04,4
30.05.1954 - Paříž - 5000m - 13:57,2
01.06.1954 - Brusel - 10000m - 28:54,2
01.06.1954 - Brusel - 6mil - 27:59,2
29.10.1955 - Čelákovice - 15 mil - 1:14:01,0
29.10.1955 - Čelákovice - 25000m - 1:16:36,4

Vyznamenání

Nejlepší sportovec světa 1949 a 1952
Cena Jiřího Stanislava Gutha-Jarkovského (1948) od národního olympijského výboru
Mezinárodní cena Fair play UNESCO (1975)
Stříbrný Olympijský řád Mezinárodního olympijského výboru (1989)
Nejlepší atlet 20. století (1997)
Olympionik století (1997)
Medaile Za zásluhy (1998)
2000 během pohřbu mu předseda Mezinárodního olympijského výboru Juan Antonio Samaranch udělil Medaili zakladatele novodobých olympijských her Pierra de Coubertina a předseda Mezinárodní atletické federace Lamine Diack mu udělil Zlatý řád za zásluhy in memoriam.

Na jeho počest byla jeho jménem nazvána planetka 5910 mezi Marsem a Jupiterem.
V Praze na Strahově je po něm pojmenována Zátopkova ulice.
Jeho jméno nese stadión v Houšťce U Staré Boleslavi a První základní škola ve Štefánikově ulici ve Zlíně

Příloha č. 12

Příloha č. 13

Příloha č. 14

Míša Mikulková

Zdraví

Zdraví je přima věc,
to každý chce mít hned.
Když je někdo nemocný,
zdraví pokazí se hned.
Musíme se otužovat,
chřipka se nám vyhne,
pak nám vadit nebude,
že sněží nebo prší,
nebudeme dělat hepčí!

KUBA

ZDRAVÍČKO
ZDRAVÍČKO KAM SES
MI STRATILO PŮL ROKU S
MI CHIBĚLO A TEĎ SES
MI VRÁTILO

Příloha č. 15

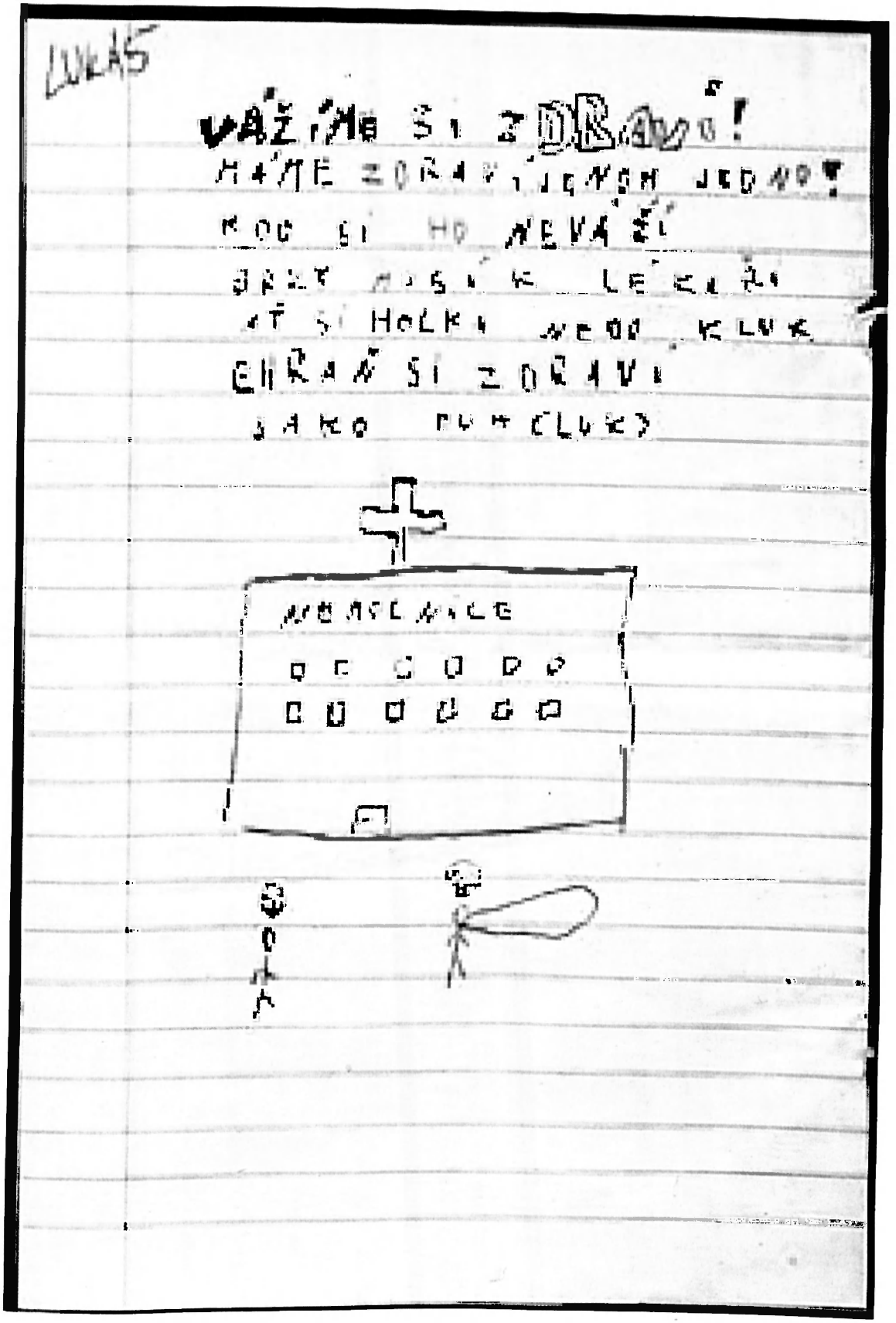
LUKÁŠ
VÁŽÍM SI ZDRAVÍ!
MÁTE ZDRAVÍ JENOM JEDNO!
KDO SI HO NEVÁŽÍ
JAKÝ MUSÍ K LÉKAŘI
AŤ SI HOLKA NEBO KLUK
CHRÁNÍ SI ZDRAVÍ
JAKO PUPÍLEK

Příloha č. 16

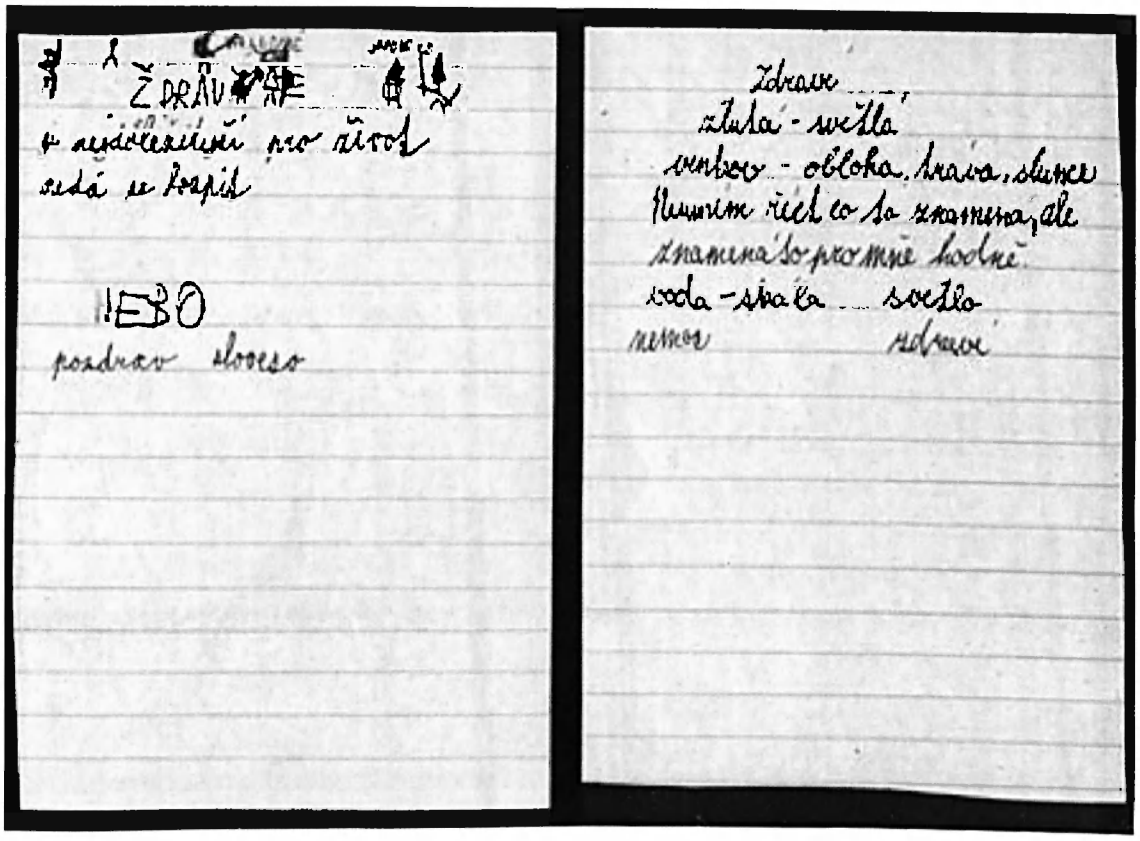
ŽDRAV
NEBO
pozdrav sloveso
Zdraví
žlutá - světlá
ventrov - obloha, tráva, slunce
Nemím říct co to znamená, ale
znamená to pro mně hodně.
voda - skála ... světlo
nemoc zdraví

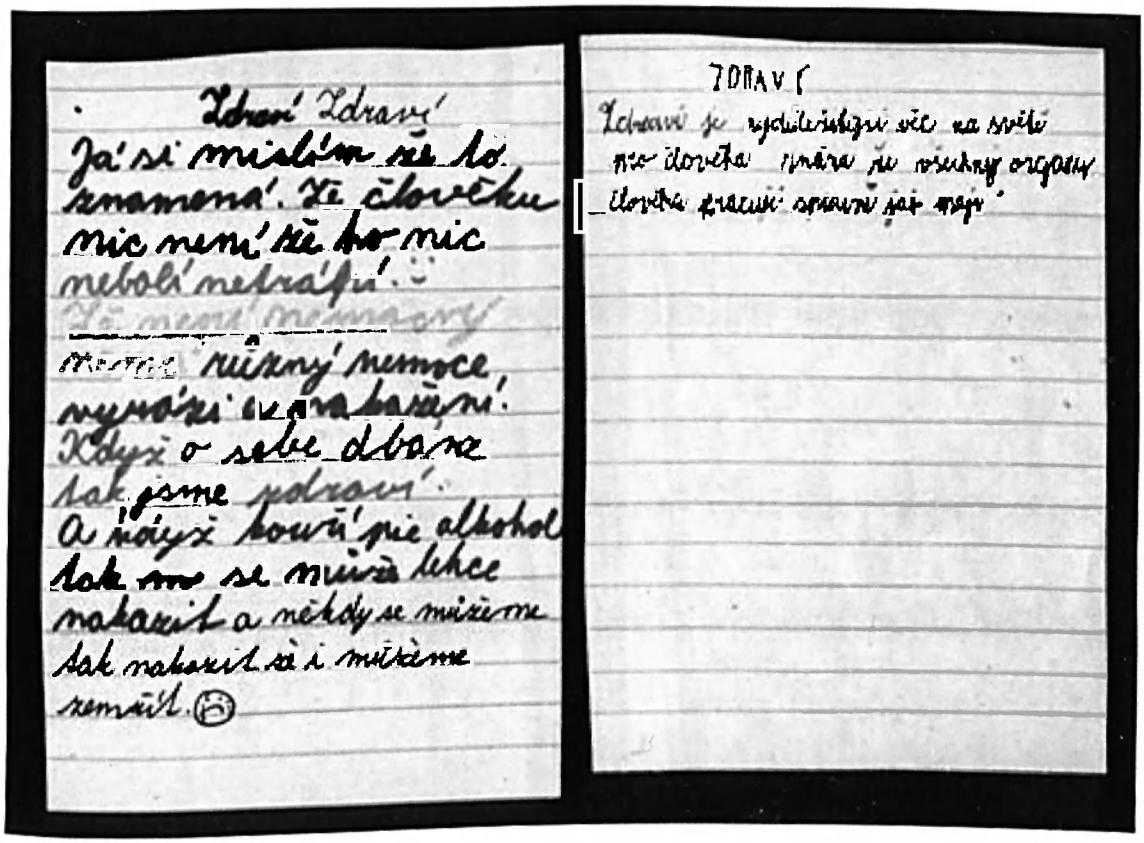
Zdraví Zdraví
Já si mislím že to
znamená. Že člověku
nic není že ho nic
nebolí netrápí.
Že není nemocný
různý nemoce
vyrázi a nakažení.
Když o sebe dbáme
tak jsme zdraví.
A když kouří pic alkohol
tak se může lehce
nakazit a někdy se můžeme
tak nakazit že i můžeme
zemřít.
ZDRAVÍ
Zdraví je nejdůležitější věc na světě
pro člověka známa že všechny orgány
člověka pracují správně jak mají

Příloha č. 17

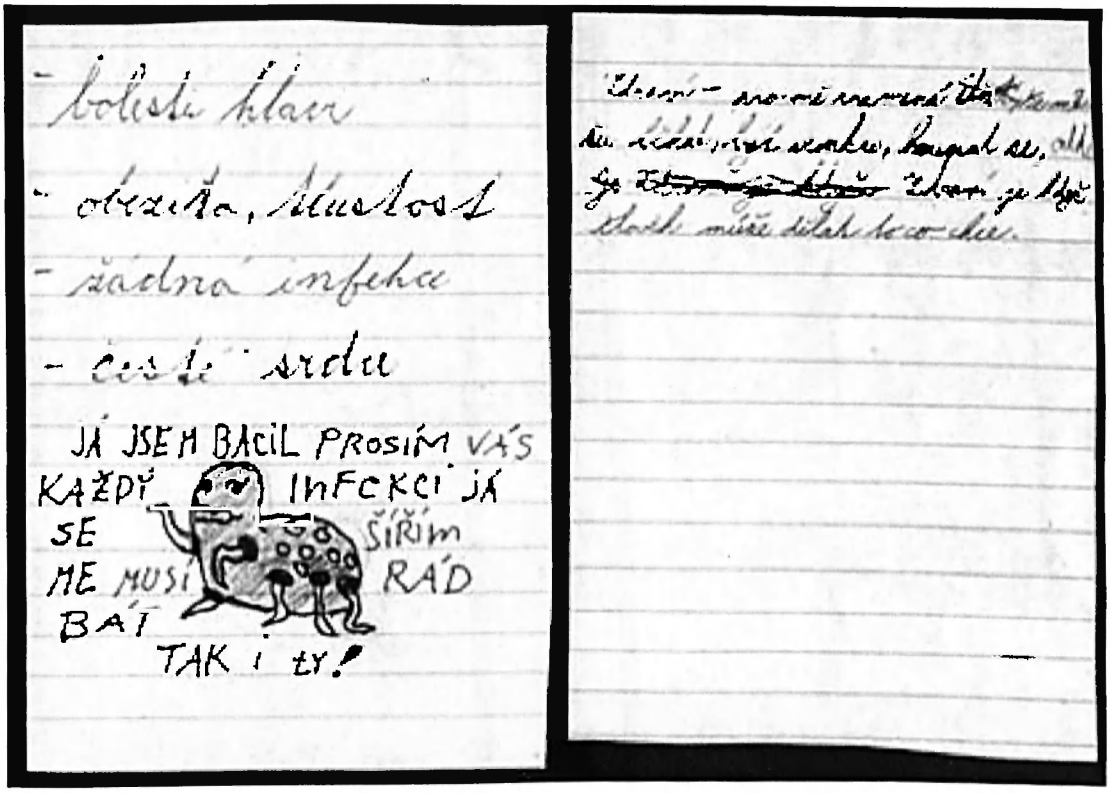
- bolest hlavy
- otrava, slabost
- žádná infekce
- cesta srdcem
JÁ JSEM BACIL PROSÍM VÁS KAŽDÝ INFEKCI JÁ SE ŠÍŘÍM ME MUSÍ RÁD BÁT
TAK I TY!

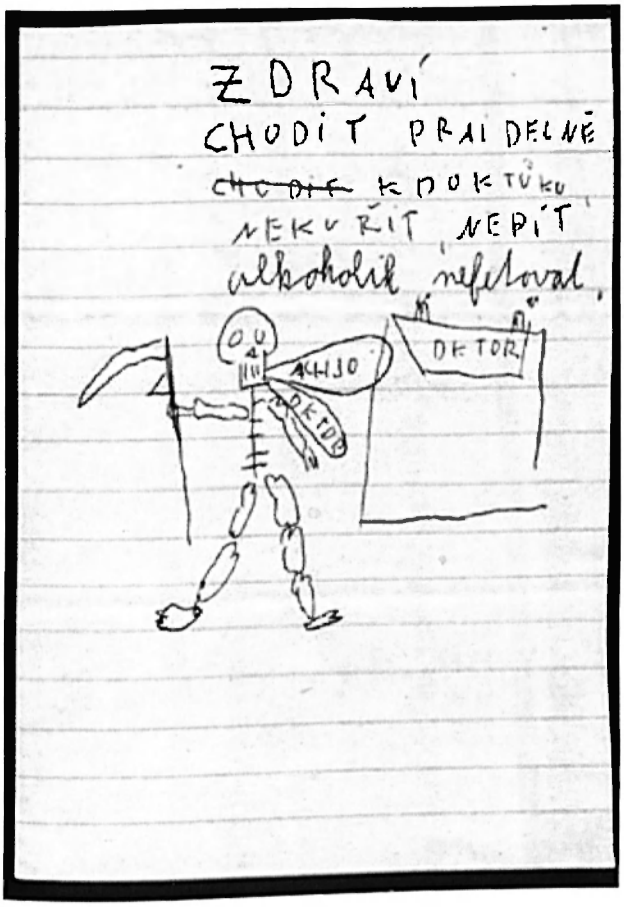
ZDRAVÍ
CHODIT PRAVIDELNĚ
CHODIT K DOKTŮRKU
NEKUŘIT, NEPÍT
alkoholik nefetoval,
OU
AHJO
DOKTOR
DOKTOR